

Poverty Watch 2025

Národní zpráva Evropské sítě proti chudobě Česká republika

Zpracovala Eliška Halaštová (analytička pro sociální oblast Charity Česká republika) a kapitolu o Plánu sociálního začleňování Ostrava zčásti Kateřina Biskupová (stážistka v Charita Česká republika). Odborně materiál zaštitila Iva Kuchyňková (manažerka pro sociální advokacii Charity Česká republika) a konzultoval také Jiří Vraspír (analytik Charity Česká republika).

Poděkování patří respondentkám a respondentům za sdílení jejich zkušeností a členským organizacím EAPN ČR za spolupráci při vzniku dokumentu.

Text neprošel jazykovou korekturou.

Obsah

Shrnutí zjištění a doporučení	3
Situace s chudobou v České republice aneb proč se věnovat problému chudoby.....	5
Mapování národních a lokálních strategií proti chudobě	10
Národní strategie proti chudobě (NAPS) v České republice.....	10
NAPS – Strategie sociálního začleňování 2021 - 2030	10
Lokální strategie proti chudobě (LAPS) v České republice.....	17
LAPS – Plán sociálního začleňování statutárního města Brna 2022 - 2027	17
LAPS – Plán sociálního začleňování Ostrava 2022 - 2027	21
Příklad dobré praxe: spolupráce komunitních pracovníků, zástupců obyvatel sociálně vyloučených lokalit, zástupců města a dalších místních aktérů v Ostravě	26
Zkušenosti členů EAPN a hodnocení NAPS a LAPS	28
Zdroje.....	31

Shrnutí zjištění a doporučení

IDENTIFIKOVANÁ DOBRÁ PRAXE PŘI TVORBĚ A NAPLŇOVÁNÍ STRATEGIÍ PROTI CHUDOBĚ NEBO SOCIÁLNÍMU VYLOUČENÍ:

- Spolupráce státního a veřejného sektoru (zapojení neziskových organizací i dalších aktérů už od začátku procesu přípravy některých strategií).
- Stanovování priorit na základě analýzy problémů (za využití dostupných dat) nebo pomocí široké diskuze aktérů (například aktivní dlouhodobé práce pracovních skupin nebo prostřednictvím komunitní práce).
- Zapojování osob z cílových skupin, případně peer pracovníků nebo vůdčích osobností komunit ohrožených sociálním vyloučením při zpracovávání některých strategií například i za pomoci komunitní práce.
- Zaměření na konkrétnost a zjišťování skutečných dlouhodobých dopadů opatření při stanovování indikátorů plnění.
- Definování problému jako sociální vyloučení skupin obyvatel a vnímání chudoby jako jednoho z aspektů tohoto vyloučení.

PROSTOR PRO ZLEPŠENÍ PŘI TVORBĚ A NAPLŇOVÁNÍ STRATEGIÍ PROTI CHUDOBĚ NEBO SOCIÁLNÍMU VYLOUČENÍ:

- Zapojování osob z cílových skupin by mohlo být systematictější, při přípravě některých strategií zatím chybí (pracovníci správy i lidé z cílových skupin k lepší spolupráci zřejmě potřebují vhodné podmínky jako je čas, personální kapacity, dále důkladnou přípravu a metodickou podporu, aby nešlo o samoučelnou aktivitu).
- Při tvorbě priorit strategií může být přínosné analýzu dostupných dat kombinovat s širokou diskuzí aktérů (v praxi zatím vidíme spíše důraz na jedno nebo druhé).
- Spolupráce různých zapojených aktérů by mohla být proaktivnější (k tomu může být užitečné budování personálních kapacit i profesionalizace ve státní správě ale i neziskových organizacích nebo v akademické sféře).
- Indikátory by se daly v některých případech více zaměřit na skutečné zlepšení situace nebo naplnění cíle než na vykazování činnosti, která může být pouze formální.
- Považovali bychom za přínosné, aby byly plánované aktivity zohledněny ve státním rozpočtu a nebyly financovány téměř výhradně z evropských projektů, které nemohou zajistit udržitelnost opatření.
- Vládní a resortní opatření a veřejná komunikace někdy nejsou v souladu s cíli strategií a mohou vést naopak ke stigmatizaci cílových skupin.

NAŠE DOPORUČENÍ PRO TVORBU A NAPLŇOVÁNÍ STRATEGIÍ PROTI CHUDOBĚ NEBO SOCIÁLNÍMU VYLOUČENÍ:

- Jako součást národních strategií a jiných koncepčních dokumentů **uvádět i vládní plán na dlouhodobé, udržitelné financování plánovaných aktivit ze státního rozpočtu na celou dobu implementace strategie**, aby opatření nekončila například s vyčerpáním podpory z evropských zdrojů.

- Vytvářet **smysluplné příležitosti pro spolupráci včetně zapojování osob z cílových skupin** (například s podporou sociálního nebo komunitního pracovníka či za využití facilitátora).
- **Přizvat do Komise pro sociální začleňování další zástupce neziskového sektoru a především akademické sféry nebo využívat dále práci tematických sítí** (členy ideálně vybírat ve spolupráci ministerstva a ostatních členů komise).
- **Při stanovování priorit kombinovat využití dat a široké diskuze aktérů** (u různých dokumentů se osvědčily tyto metody, jako velmi vhodné se tedy jeví jejich propojení).
- **Indikátory naplňování opatření formulovat konkrétně a se zaměřením na skutečné dopady**, vyvarovat se naopak těch, které slouží spíše k vykazování aktivit než k ověření skutečné pozitivní změny.
- **Podporovat vnitřní i veřejnou kontrolu** naplňování opatření gestory či garanty (například zavést častější průběžné hodnocení, na základě něhož by mohl odpovědný ministr vyžadovat plnění opatření po svých vládních kolezích).
- **Mluvit o lidech v chudobě citlivě, podporovat solidaritu namísto nálepkování a stigmatizace** – především ze strany osob veřejně činných.

NAŠE ADVOKAČNÍ DOPORUČENÍ (aneb jaké kroky mohou podpořit naplňování sociálního začleňování v Česku):

- **Zvyšování dostupnosti bydlením efektivnějším využitím nástrojů zákona o podpoře bydlení** – za důležité v souladu s Iniciativou Za bydlení považujeme rozšíření cílových skupin zrušením příjmového testu a použití původně navrženého 6. příjmového decilu při hodnocení potřebnosti zprostředkování bytu kromě doložené bytové nouze žadatele a dále prodloužení maximální doby asistence v bydlení na tři roky. Kromě podpory prostřednictvím zákona vnímáme jako vhodné stavět obecní či státní kapacity dostupného bydlení a finanční podporu na rekonstrukce nastavovat tak, aby byla dostupná i pro nízkopříjmové skupiny (například omezením nutnosti kofinance u těchto osob). Jelikož nedostupné bydlení a další znevýhodnění zhoršuje životní šance dětí, považujeme za důležitou spolupráci dotčených resortů při komplexní podpoře dětí z těchto rodin a konkrétně například zajištění podpůrných pracovníků ve školách a návazné pomoci sociálních služeb v rámci celého procesu vzdělávání.
- **Úprava dávkové reformy** – doporučujeme **realistické nastavení normativů ideálně pomocí cenové mapy, zohlednění insolvenčních či exekučních srážek při výpočtu dávek, podporu i pro osoby, které aktuálně nespádají do skupiny ohrožených** (například samoživitelky s dětmi nad 7 let, senioři ve věku 65 – 68 bez nároku na starobní důchod nebo třeba osoby invalidní v 1. stupni). **Posledním, ale důležitým bodem je snížení represivity systému, která je podle nás nedůstojná ale i neefektivní.** Příkladem je odebírání „složky dítě“ při neplnění školní docházky nebo nenaplňování podmínek ÚP členy domácnosti, které povede k dalšímu zhoršení situace již znevýhodněného dítěte a plnění školní docházky samo o sobě podle nás nezajistí.
- **Zvyšování příjmů sociálně vyloučených skupin** – zvyšovat například minimální mzdu, aby se dala označit za důstojnou, zvýšit nezabavitelnou částku a celkově usnadňovat oddlužování (mimo jiné úpravou chráněného účtu) a tím mimo jiné podpořit i návrat pracujících do legální ekonomiky. Za důležité považujeme taky změny danění směrem ke spravedlivějšímu a efektivnějšímu systému na základě doporučení odborníků.

- Rozvoj street medicíny pro **zajištění dostupné a důstojné zdravotní péče pro osoby bez domova** a omezení zbytečných hospitalizací – konkrétně na základě zkušeností z úspěšných projektů zapracovat street medicínu do legislativy a zvýšit počet nízkoprahových ambulancí. Za zásadní považujeme taky dostupné kapacity odborníků na duševní zdraví pro všechny cílové skupiny.

Situace s chudobou v České republice aneb proč se věnovat problému chudoby

Organizace sdružené do Evropské sítě proti chudobě (dále taky EAPN) se pravidelně mimo jiné i prostřednictvím této zprávy snaží zpřítomňovat ve veřejném prostoru téma chudoby. Děje se tak proto, aby se dostávalo pozornosti i znevýhodněným a marginalizovaným skupinám ve společnosti, pro které je z různých důvodů těžké hájit a prosazovat své zájmy samostatně. V rámci této diskuze chceme současně odmítnout stigmatizující či dokonce nenávistnou rétoriku vůči lidem žijícím v chudobě či na okraji společnosti, přispívat naopak ke kultivaci debaty o chudobě a postupně se přibližovat jejímu vymýcení.

Jedním z přístupů, který může efektivnímu řešení sociálních problémů přispět, je strategické plánování. Letošní zpráva o stavu chudoby (Poverty Watch) se konkrétně věnuje tomu, jak v evropských zemích pracujeme se strategiemi proti chudobě. Toto téma Evropská síť proti chudobě zvolila v době, kdy poprvé vzniká taková strategie na Evropské úrovni (EU Anti-Poverty Strategy). Poznatky ze zemí, ve kterých Evropská síť proti chudobě funguje, budou sumarizovány a nabídnuty autorům této evropské strategie. Nyní tedy máte v rukou národní zprávu pro Českou republiku, která bude jedním z podkladů pro evropskou zprávu Poverty watch 2026 obsahující doporučení pro evropskou úroveň. Návrhy a doporučení v úvodním manažerském shrnutí naší národní zprávy ovšem mohou být využitelná i pro tvůrce strategií v Českém kontextu.

Jako zástupci organizací pracujících s lidmi v nouzi vnímáme chudobu jako komplexní jev a varujeme před zjednodušující interpretací některých ukazatelů vedoucí k nerealistickému vnímání situace a bagatelizaci problémů mnoha konkrétních lidí.

Chceme proto mimo jiné znovu poukázat (stejně jako to řadu let i v současnosti činí mnoho odborníků v Česku¹) na problematičnost ukazatele ohrožení relativní příjmovou chudobou neboli (at risk of poverty rate/AROP) používaného Eurostatem, při jehož měření Česká republika dlouhodobě vychází jako země s nízkým či dokonce nejnižším ohrožením obyvatel chudobou. Tento ukazatel nám říká, kolik osob v zemi má příjmy nižší než jaké odpovídají 60 % mediánu (střední hodnoty) příjmů v této zemi.² To ale v praxi znamená, že kdo je podle ukazatele v jedné zemi chudý, v jiné může být podle statistiky občanem finančně zajištěným a naopak. Záleží totiž na mediánové výši příjmů v zemi a taky rovnosti příjmů a v Česku máme sice příjmové nerovnosti spíš menší, výše odměn za práci je ale také v evropském srovnání

¹ ŠKVRŇÁK, Michael a PROKOP, Daniel. Evropsky srovnatelnou příjmovou chudobou trpí pětina Čechů. Jsme v průměru, nikoli premianty EU. Online. In: www.paqresearch.cz. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/chudoba-cesko-eu/>. [cit. 2025-09-22].

² EUROSTAT. *Glossary:At-risk-of-poverty rate*. Online. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At-risk-of-poverty_rate. [cit. 2025-09-25].

spíše nižší. Ukazatel taky neříká nic o tom, jak se dá s uvedeným příjmem v dané zemi vyžít vzhledem k místním cenám základních životních potřeb jako třeba bydlení, energií či potravin (tedy o kupní síle) nebo nezohledňuje exekuční srážky a splátky při oddlužování, což je v Česku faktor, který silně ovlivňuje finanční situaci řady lidí³. Sami autoři statistik Eurostatu upozorňují, že ukazatel neměří bohatství ani chudobu ale nízký příjem ve srovnání s ostatními obyvateli dané země.⁴ Ze všech uvedených důvodů je proto z našeho pohledu velmi zavádějící redukovat veřejnou debatu na jednoduché sdělení, že je v Česku ohrožení chudobou velmi nízké, ke kterému se stále pravidelně uchylují politické strany, jejich zástupci i další veřejní činitelé.⁵

Zajímavé je pak srovnání s prací výzkumníků společnosti PAQ Reserch, kteří přišli s upraveným ukazatelem **evropsky srovnatelné příjmové chudoby**, podle kterého je hranicí chudoby příjem pod 60 % evropského mediánu po zohlednění parity kupní síly v jednotlivých státech. To znamená, že jako chudý z měření vyjde ten, jehož příjem je nižší než 60 % středu evropských příjmů po zohlednění cen v dané zemi. Při takovémto definování chudoby se mezinárodní srovnání značně liší od měření Eurostatu, za chudou bychom totiž rázem museli označit pětinu Čechů a ocitli bychom se tak v průměru evropských zemí. Podle upraveného ukazatele jsou také v Česku ve srovnání s EU častěji chudí nájemníci, samostatně žijící seniorky a samoživitelky s dětmi. Ukazatel taky zvýrazňuje rozdíly mezi západními a postkomunistickými státy EU, to je zásadní z pohledu přerozdělování unijních fondů, které ukazatele využívá.⁶

Ukazatelem zahrnujícím více faktorů je taky takzvaný **Index sociálního vyloučení**, který měří Agentura pro sociální začleňování spadající pod Ministerstvo pro místní rozvoj. Index využívá jako indikátory počty příjemců příspěvku na živobytí a příspěvku na bydlení, osob v exekuci a dlouhodobě nezaměstnaných a nakonec počet žáků, kteří předčasně opouští systém vzdělávání (tedy ukončují povinnou školní docházku na ZŠ v 7. nebo 8. třídě v důsledku jednoho nebo dvou propadnutí). Rozsah sociálního vyloučení se podle indexu v České republice mezi lety 2023 a 2024 zhoršil. V roce 2023 bylo ohrožených obcí 539 a při měření v roce 2024 jich dalších 39 přibýlo. Negativní vývoj je podle zprávy Agentury pro sociální začleňování dán zvýšením počtu vyplacených příspěvků na bydlení, počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání na ÚP déle než 6 měsíců a mírného nárůstu počtu vyplacených

³ K 1. 8. 2025 jsme měli podle dat Exekutorské komory České republiky stále přes 600 tisíc fyzických osob „povinných v exekuci“.

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistiky: Exekutorská komora České republiky*. Online. Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>. [cit. 2025-09-25].

⁴ Eurostat dále využívá třeba ukazatel ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením (AROE), který zahrnuje taky data o materiální a sociální deprivaci osob a data o pracovní intenzitě, stále ale pracuje i s příjmovou chudobou a platí pro něj tedy stejné limity.

EUROSTAT. *Glossary: At-risk-of-poverty rate*. Online. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At-risk-of-poverty_rate. [cit. 2025-09-25].

⁵ DEMAGOG. *Zavádějící statistika Eurostatu o lidech ohrožených chudobou*. Online. Dostupné z: <https://demagog.cz/diskuze/zavadejici-statistika-eurostatu-o-lidech-ohrozenych-chudobou>. [cit. 2025-09-25].

⁶ ŠKVRŇÁK, Michael a PROKOP, Daniel. *Evropsky srovnatelnou příjmovou chudobou trpí pětina Čechů. Jsme v průměru, nikoli premianty EU*. Online. Dostupné z: <https://www.pagresearch.cz/post/chudoba-cesko-eu/#shrnut%C3%AD>. [cit. 2025-09-25].

příspěvků na živobytí. Naopak pozitivně působilo snížení počtu osob v exekuci a mírné snížení počtu předčasných odchodů ze vzdělávání.⁷

Dále chceme poukázat a přeměřovat pozornost také k některým dílčím ukazatelům, které mohou přispět k plastičtější představě o různých podobách chudoby či sociálního vyloučení a trendech, které část naší společnosti zažívá.

Například výzkumníci sdružení v neformální expertní platformě již několik let počítají, jakou by v Česku měla mít výši **Minimální důstojná mzda** – jinými slovy zjišťují, kolik člověk potřebuje vydělat, aby mohl mít takové životní podmínky, které většinová společnost považuje za určitý základní standard. Konkrétně jde třeba o pokrytí nákladů na stravu, bydlení, ošacení, dopravu, zdravotní péči, vzdělání a volný čas a možnost zajistit další důležité potřeby včetně úspor pro případ neočekávaných okolností. V roce 2024 jste podle těchto expertních odhadů potřebovali mít hrubou mzdu aspoň 45 865 korun a dokonce 53 953, pokud žijete v Praze nebo v Brně.⁸

Mediánová mzda v prvním čtvrtletí roku 2025 přitom činila 38 385 tisíc Korun českých.⁹ Česká **minimální mzda** má pak pro letošek výši 20 800, tedy méně než polovinu té „důstojné“ a řadí se tak mezi nejnižší v EU i pokud zohledňujeme její kupní sílu.¹⁰ Ještě jiná je pak situace lidí, kteří se snaží vypořádat s exekucí nebo oddlužením, těm může na základě **aktuální výše nezabavitelné částky** zbýt z platu na pokrytí veškerých životních nákladů pouze 13 026 Kč.¹¹ I kvůli nízkým příjmům a předluženosti pak části pracujících nezbývá než pracovat mimo legální trh práce („načerno“), čímž se připravují o sociální jistoty a stát přichází o miliardy ročně.¹²

O přiměřenosti příjmů nás může informovat taky **reálná mzda**, ta česká sice v roce 2024 po propadu předchozích let propadu vzrostla a růst pokračuje i v roce 2025, stále ale nedosáhla úrovně z roku 2021¹³ a její kupní síla je v evropském srovnání podprůměrná. Neadekvátní

⁷ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ MMR. *Sociální vyloučení v Česku: rozsah v roce 2024 – ASZ – 2025*. Online. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/socialni-vyloucení-v-cesku-rozsah-v-roce-2024-asz-2025/>. [cit. 2025-09-25].

⁸ PLATFORMA PRO MINIMÁLNÍ DŮSTOJNOU MZDU. *Minimální důstojná mzda*. Online. Dostupné z: <https://www.dustojnamzda.cz/>. [cit. 2025-09-25].

⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zaměstnanci a mzdy*. Online. Dostupné z: https://csu.gov.cz/zamestnanci-a-mzdy?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&skupiny=11&vlastnostiVystupu=15&pouzeVydane=true&razeni=-datumVydani&1_skupiny=11&1_vlastnostiVystupu=12&1_razeni=-datumVydani. [cit. 2025-09-25].

¹⁰ *How does your country's minimum wage compare to other European countries?* Online. EURES (EUROPEAN Employment Services). Dostupné z: https://eures.europa.eu/how-does-your-countrys-minimum-wage-compare-other-european-countries-2025-01-22_en. [cit. 2025-09-25].

¹¹ EXEKUCEINFO.CZ. *Exekuční kalkulačka a výpočet exekuce 2025*. Online. Dostupné z: <https://www.exekuceinfo.cz/pruvodce/kalkulacka-exekuce>. [cit. 2025-09-25].

¹² NERV. NERV: Redukce počtu lidí v předlužení a související šedé ekonomiky: Pracovní materiál NERV – PS Ekonomika domácností. Online. In: . Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Redukce-poctu-lidi-v-predluzeni-a-souvisejici-sede-ekonomiky.pdf>. [cit. 2025-09-25].

¹³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Průměrná hrubá měsíční mzda na přepočtené počty zaměstnanců - čtvrtletní údaje*. Online. Dostupné z: https://csu.gov.cz/zamestnanci-a-mzdy?1_pocet=10&1_start=0&pocet=10&start=0&1_skupiny=11&1_vlastnostiVystupu=12&1_razeni=-datumVydani&skupiny=11&vlastnostiVystupu=15&pouzeVydane=true&razeni=-datumVydani#grafy. [cit. 2025-09-25].

příjmy přitom můžou vést i pracující jedince do situace, kdy potřebují pobírat sociální dávky.¹⁴ Podrobnější analýzy Českého statistického úřadu dále ukazují dopady pro různé zranitelné skupiny obyvatel. V letech 2022 i 2023 klesaly reálné příjmy především rodinám s dětmi, inflace se (pravděpodobně díky valorizaci důchodů) nedotkla seniorů. Můžeme ale vidět náročnou situaci osaměle žijících seniorů, kteří jsou pod hranicí 60 % procent mediánu příjmů mnohem častěji než senioři žijící v párech.¹⁵

Dlouhodobý výzkum Život k nezaplacení Českého rozhlasu a PAQ Research dále mimo jiné ukazuje, **jakou část příjmů musí domácnosti vynaložit na nutné výdaje**. V létě tohoto roku průměrně domácnosti daly 28 % svých celkových příjmů na bydlení a 45 %, pokud k bydlení přičteme i potraviny. To je sice výrazně menší podíl než při nejvyšší inflaci na začátku roku 2023, ale stále musí na bydlení a potraviny vydávat o něco více než před inflační krizí na podzim roku 2021. Dopad inflace se navíc podle průzkumu ve shodě s daty statistického úřadu dotýká chudších rodin s dětmi, které dávají zejména na bydlení výrazně více.¹⁶

Při řešení chudoby je zásadní taky možnost se z ní vymanit a například pomocí vzdělání. V České republice ale sociální mobilitu brzdí například neschopnost systému zajistit dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí rovné šance na úspěch ve vzdělávání. Ve statistikách OECD patříme k zemím, kde úspěch žáků závisí na jejich rodinném zázemí v nadprůměrné míře. Při posledním testování žáků byly navíc rozdíly mezi vrstevníky ze znevýhodněného a náročnějšího zázemí nejvyšší za uplynulých deset let.¹⁷ To přímo souvisí například exekucemi rodičů nebo bytovou nouzí. Víme, že děti, které se hodně stěhují nebo bydlí na ubytovnách či azylových domech, mají dvakrát až třikrát vyšší riziko, že se budou potýkat s problémy ve škole.¹⁸

Ohrožením ztrátou bydlení přitom podle Zprávy o vyloučení z bydlení 2024 trpí v Česku asi 300 tisíc lidí, z toho téměř 100 tisíc dětí do 18 let a v bytové nouzi se přímo nachází asi 161 tisíc osob, z nichž děti do 18 let tvoří asi 62 tisíc. Bytová nouze kromě negativního vlivu na vzdělávání dětí bývá taky jedním z nejčastějších důvodů pro umístování dětí do institucionalizované státní náhradní péče. Problémem spojeným s bydlením je taky energetická chudoba, v níž se nachází více než 1,3 milionu lidí, trápí často seniory a seniorky.¹⁹

Není zatím jasné, jaké dopady bude mít na situaci osob žijících v chudobě či sociálním vyloučení nově přijatá legislativa. Například u zákona o podpoře bydlení převládá mezi členy EAPN shoda

¹⁴ PLATFORMA PRO MINIMÁLNÍ DŮSTOJNOU MZDU. *Minimální důstojná mzda: Proč je to důležité?* Online. Minimální důstojná mzda. 2024, Minimální důstojná mzda. Dostupné z: <https://www.dustojnamzda.cz/proc-je-to-dulezite/>. [cit. 2025-10-14].

¹⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Ohrožení příjmovou chudobou vzrostlo u domácností s dětmi, senioři si polepsili*. Online. Statistika a My. 2025. Dostupné z: <https://statistikaamy.csu.gov.cz/ohrozeni-prijmovou-chudobou-vzrostlo-u-domacnosti-s-detmi-seniori-si-polepsili>. [cit. 2025-10-14].

¹⁶ PAQ RESEARCH. *Život k nezaplacení | 11. 8. 2025*. Online. PAQ Research. 2025. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/ekonomicke-zdravi-domacnosti-se-lepsi-dusevni-je-stale-ve-vleku-krize/>. [cit. 2025-10-14].

¹⁷ ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Národní zpráva PISA 2022*. Online. In: . Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Publikace-a-ostatni-vystupy/Narodni-zprava-PISA-2022>. [cit. 2025-09-25].

¹⁸ PAQ RESEARCH. *Nerovnosti ve vzdělávání jako zdroj neefektivity*. Online. In: . Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/nerovnosti-vzdelani-neepektivita/>. [cit. 2025-09-25].

¹⁹ PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. *Česko na křižovatce: Zpráva o vyloučení z bydlení 2024*. Online. In: . Dostupné z: https://cdn.prod.website-files.com/5ef4ac1cc5dd69384a10c66e/67051b21b2774f44ad64218a_zprava2024_compr.pdf. [cit. 2025-09-25].

na potřebnosti a užitečnosti zákona (přestože v omezeném rozsahu, ve kterém zákon prošel, pomůže spíše jen lidem, kteří už se nachází v bytové nouzi a pravděpodobně nedokáže působit preventivně), naopak u dávkové reformy účinné od 1. října 2025 existují podle našich informací u řady pomáhajících organizací či výzkumnic a výzkumníků obavy z negativních dopadů pro cílové skupiny.²⁰ I zpomalení růstu důchodů z našeho pohledu povede k postupnému chudnutí seniorů v důchodovém věku, což může vytvářet větší tlak na systém sociálních dávek a pro samotné seniory to může být stigmatizující a zatěžující.

²⁰ CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA. Caritas CARES 2024. Online. In: . Dostupné z: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/advokacni-cinnost/socialni-oblast/caritas-cares/>. [cit. 2025-09-25].

Mapování národních a lokálních strategií proti chudobě

V následující kapitole popisujeme několik konkrétních strategií zabývajících se chudobou. Pro národní strategie budeme ve shodě s ostatními autory národních zpráv Powerty Watch Evropské sítě proti chudobě užívat zkratku NAPS (national anti-poverty strategy) a pro lokální strategie zkratku LAPS (local anti-poverty strategy). V kapitole mapujeme některé existující strategie, identifikujeme dobrou praxi včetně způsobů smysluplného zapojení osob zažívajících chudobu. Nabízíme taky doporučení pro kvalitní zpracování a efektivní implementaci NAPS a LAPS, protože pomocí výstupů této zprávy chceme podpořit kvalitní tvorbu zmíněné evropské strategie proti chudobě. EAPN cílí k tomu, aby se národní i lokální strategie staly nedílnou součástí víceúrovňového přístupu vládnutí při potírání chudoby. V současné době Evropská komise podmiňuje čerpání prostředků z fondů EU (v programovém období 2021-2027 zejména z Evropského sociálního fondu) základní podmínkou existence vnitrostátního strategického rámce politiky pro sociální začleňování a snižování chudoby, nedefinuje ale například standardy těchto strategických materiálů. Podle informací od členů Evropské sítě proti chudobě se tak situace v členských státech velmi liší. Zatímco některé země přijímají víceleté strategie s konkrétními cíli a zapojují do procesů občanskou společnost i osoby žijící v chudobě, jiné státy mají strategie omezené nebo žádné. Vznik evropské strategie je proto příležitostí pro zkvalitnění práce se strategickými dokumenty cílícími na vymýcení chudoby i na úrovni členských států.

Při mapování a popisu strategií jsme provedli rozhovory s relevantními zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí, obcí Brna a Ostravy a taky s vedoucí komunitní práce z Diecézní charity ostravsko-opavské. Na tyto rozhovory v dalším textu odkazujeme.

Národní strategie proti chudobě (NAPS) v České republice

Národní strategii proti chudobě EAPN chápe jako komplexní vládou vedený rámec směřující k prevenci, snižování až úplnému vymýcení chudoby na národní úrovni. Z veřejně politických dokumentů České republiky takové charakteristiky nejlépe naplňuje **Strategie sociálního začleňování 2021 – 2030** (dále také jen Strategie).²¹

NAPS – Strategie sociálního začleňování 2021 - 2030

Tato Strategie je národním dokumentem a pokrývá oblasti začleňování osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených a boje s chudobou a sociálním vyloučením. Ke Strategii vznikly taky příslušné akční plány, které jsou formulovány vždy pro tříleté období, existuje tedy zatím *Akční plán 2021-2023*²² (dále jen Akční plán 21-23) a *Akční plán 2024-2026*²³ (dále jen Akční plán 24-26). Dále vznikly už také dva hodnotící dokumenty –

²¹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Strategie sociálního začleňování 2021–2030*. Online. 3. aktualizované vydání 2023. Praha, 2023. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>. [cit. 2025-07-18].

²² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Akční plán 2021-2023 Strategie sociálního začleňování 2021-2030*. Online. Praha, 2021. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/akcni-plan-2021-2023-strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>. [cit. 2025-07-18].

²³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Akční plán 2024-2026 Strategie sociálního začleňování 2021-2030*. Online. Praha, 2023. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/akcni-plan-2024-2026-strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>. [cit. 2025-07-18].

konkrétně *Zpráva o plnění Strategie sociálního začleňování 2021-2030 za rok 2021 a podruhé za roky 2022 a 2023*²⁴ a zhodnocení Akčního plánu 24-26 je naplánováno v roce 2027.

Obsah a priority

Definice chudoby

Strategie, jak už její název napovídá, pracuje při definování problému, na který reaguje, především s pojmem sociální vyloučení, který autoři vnímají jako komplexnější jev než samotnou chudobu a naopak chudobu můžeme v tomto kontextu chápat jako jeden z faktorů sociálního vyloučení. V kapitole, kde autoři definují pojmy a shrnují přehled současného vědění o tématu, se například dočteme, že „*pojem sociální vyloučení na rozdíl od pojmu chudoby zahrnuje kromě ekonomické dimenze i další rozměry – ať už se jedná o vyloučení z trhu práce, kvalitního bydlení, vzdělávání, zdravotní péče, bezpečného prostředí, nebo participace na občanském a politickém životě*“.²⁵ Pro vznik sociálního vyloučení pak autoři používají definici autorů Michala Růžičky a Laco Touška z knihy *Soudobá sociologie VI.*, která vnímá sociální vyloučení jako proces „*během něhož jsou jednotlivci či celé skupiny vytěsňováni na okraj společnosti a je jim omezován nebo zamezen přístup ke zdrojům, které jsou jinak ostatním členům společnosti dostupné*“.²⁶ Dál Strategie pracuje s jednotlivými typy chudoby či deprivace a popisuje, jak se měří a indikují, což podrobněji popisujeme níže v kapitole o indikátorech.

Pokryté oblasti a priority

Strategie se nejdříve věnuje analytickému popisu současné situace v zemi a tematicky pokrývá nejdříve obecně chudobu a sociální vyloučení a dále popisuje konkrétněji situaci v oblastech jako je například zadlužení, zaměstnanost, bydlení, územní dimenze sociálního vyloučení, vzdělávání, zdraví, participace, vyrovnávání příležitostí a podobně.

Ve druhé části dokumentu pak najdeme tři prioritní oblasti sociálního začleňování, první z nich je **uplatňování základních principů**, druhou **sociální práce jako základní nástroj sociálního začleňování** a třetí téma dává prostor rozvedení konkrétních **oblastí podporujících sociální začleňování**. Závěrečná kapitola je pak věnována **realizaci a monitorování Strategie**. Stejnou strukturu priorit a témat najdeme také v navazujících akčních plánech.

Co se týče zmíněných základních principů, jde konkrétně o **podporu rovných příležitostí v ČR, podporu sociálního začleňování na místní a regionální úrovni, posilování sociální soudržnosti a mainstreaming sociálního začleňování**. Podkapitoly oblastí podporujících sociální začleňování se dále **týkají problematiky zadlužování a předlužení, přístupu k zaměstnání, sociálních služeb, podpory rodiny, přístupu ke vzdělávání a bydlení, zdravotní péče, zajištění důstojných životních podmínek, bezpečnosti a veřejného pořádku, poslední cíl se týká prevence a snižování škod v souvislosti s užíváním návykových látek a závislostním chováním**. Ke každému z bodů Strategie uvádí i přidružené cíle.

²⁴ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. ZPRÁVY O PLNĚNÍ STRATEGIE SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ 2021–2030 ZA ROKY 2021, 2022 A 2023. Online. Praha, 2024. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/zpravy-o-plneni-strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>. [cit. 2025-07-18].

²⁵ (Strategie, aktualizované vydání 2023. s. 10)

²⁶ (Růžička and Toušek, 2024. s. 121 in Strategie)

Na základě rozhovoru se zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí, jehož pracovníci a pracovnice tvořili základ autorského týmu Strategie, můžeme uvést, že priority dokumentu vznikaly na základě analýzy současného stavu a problémů, kterou najdeme v úvodním popisu současné situace a dále prostřednictvím interních diskuzí, spolupráce s partnerskou Agenturou pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj, a také za přispění členů Komise pro sociální začleňování.

Tato komise je stálý poradní a koordinační orgán ministra práce a sociálních věcí v oblasti sociální politiky se zaměřením na boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení a zahrnuje kromě zástupců resortů taky zástupce neziskového sektoru a jednoho zástupce akademické sféry. Při zpracovávání akčních plánů byly ustanoveny taky takzvané neformální tematické sítě, do kterých mohli členové Komise pro sociální začleňování zvat další členy. Výběr členů tedy v podstatě fungoval metodou „snow ball“.

Zohlednění intersekcionality a marginalizovaných skupin

S pojmem intersekcionalita autoři Strategie nepracují, důraz na zohlednění potřeb a kontextu života marginalizovaných osob ale kladou. **Autoři na základě dat z výběrového šetření *Příjmy a životní podmínky* identifikují ohrožené skupiny (nezaměstnaní, domácnosti tvořené samotným rodičem s jedním či více dětmi, osaměle žijící jednotlivci ve věku 65 a starší a osoby se zdravotním postižením).**²⁷ Hned vzápětí ale reflektují, že měření (např. EU-SILC) nezohledňují etnicitu, což je při zkoumání sociálního vyloučení zásadní limit. **Strategie se proto snaží popsat například situaci marginalizované skupiny Romské menšiny** pomocí dat specificky zaměřených na tuto skupinu a zmiňují, že například podle *Výběrového šetření romské populace Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí* zatímco v obecné populaci žilo v materiální a sociální deprivaci kolem 2 % lidí, v romské populaci život v takových podmínkách odpovídalo 40 %.²⁸ Šetření Roma Survey zase zkoumalo příjmovou chudobu Romů a identifikovalo ji u 77 % z nich, v případě Romů starších 65 let dokonce u 92 %.²⁹ A důležitým aspektem u této marginalizované skupiny je taky prostorová segregace. Výzkum *Životní podmínky obyvatel sociálně vyloučených lokalit* Agentury zjistilo, že lidé, kteří se identifikují jako Romové, tvořili 34 % obyvatel vyloučených lokalit, a 31,8 % Romů žilo v domě, kde všichni nebo většina osob jsou Romové, 29,1 % žilo v ulici, kde všichni nebo většina sousedů jsou Romové.³⁰

Další marginalizovanou skupinou, kterou autoři Strategie identifikovali, jsou uprchlíci z Ukrajiny žijící v České republice. Popisují ji na základě výzkumu agentury PAQ Research ve spolupráci se Sociologickým ústavem Akademie věd ČR s názvem *Hlas Ukrajinců: Integrace uprchlíků na trhu práce a bydlení*, který ukázal, že 66 % ukrajinských uprchlíků žije pod hranicí příjmové chudoby a 78 % v materiální deprivaci.³¹

²⁷ (ČSÚ, 2023 in Strategie, 2023. s. 16)

²⁸ (Fónadová et al., 2022 in Strategie, 2023. s. 19)

²⁹ (European Union Agency for Fundamental Rights, 2022 in Strategie, 2023. s. 19)

³⁰ (Agentura, 2021 in Strategie, 2023. s. 19)

³¹ (PAQ Research, 2023 in Strategie, 2023. s. 20)

Soulad s mezinárodními rámci

Strategie deklaruje soulad s mezinárodními rámci, jako jsou cíle udržitelného rozvoje a zohledňuje taky závazky jako Evropský pilíř sociálních práv a akční plán pro tento pilíř. V souvislosti s cíli udržitelného rozvoje, autoři zmiňují, že Strategie přispěje mimo jiné k naplňování konkrétního cíle SDG 10, kterým je snížení nerovností s podcíli „*posilovat a podporovat sociální, ekonomické a politické začleňování*“ nebo „*zajistit rovné příležitosti a snížit nerovnosti*“ a taky cíl SDG 1 „*vymýtit chudobu ve všech jejích formách*“.³²

Propojení s existujícími národními strategiemi

Strategie navazuje taky na existující národní strategické rámce. Základní východiska představoval Strategický rámec Česká republika 2030, v obecnějším smyslu Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v ČR a taky Národní koncepce realizace politiky soudržnosti v ČR po roce 2020. Dál strategie deklaruje, že zohledňuje zkušenosti s realizací opatření obsažených v dílčích tematických dokumentech jako je například Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2019-2020, Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2023, Akční plán Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období let 2016 až 2020, Akční plán Strategie regionálního rozvoje ČR 2017-2018 a zhruba další tři desítky koncepčních materiálů, které Strategie vyjmenovává. Ve Strategii se dočteme, že kontrola a plnění těchto opatření a dokumentů jsou vzhledem k provázanosti zásadní i pro plnění celé Strategie a budoucí vládní opatření by měla Strategii reflektovat a být s ní v souladu. Zajímavostí může být, že Strategie v podstatě integrovala dva dříve samostatné dokumenty a to Strategii boje proti sociálnímu vyloučení a Koncepci prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020.

Indikátory

Indikátory chudoby a sociálního vyloučení

Jako základní ukazatele chudoby a sociálního vyloučení na evropské úrovni zmiňuje Strategie ohrožení příjmovou chudobou, míru materiální a sociální deprivace, velmi nízkou pracovní intenzitu a za souhrnný ukazatel označuje riziko chudoby nebo sociálního vyloučení (AROPE). Zdrojem pro tyto ukazatele je mezinárodní šetření Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) – v české verzi šetření Příjmy a životní podmínky Českého statistického úřadu. Použité indikátory autoři využívají ve shodě s terminologií Eurostatu a cíli EU 2030 definovanými pro oblasti chudoby a sociálního vyloučení v Akčním plánu Evropského pilíře sociálních práv.³³ Na základě těchto ukazatelů autoři vnímají:

- „*příjmovou chudobu* jako podíl osob žijících v domácnostech, které svými příjmy nedosáhnou na 60 % mediánu čistého ekvivalizovaného disponibilního příjmu,
- *materiální a sociální deprivaci* jako podíl osob žijících v domácnostech, které si z finančních důvodů nemohou dovolit 7 z 13 dotazníkem sledovaných položek,

³² (Strategie, 2023. s. 6)

³³ (Evropská komise, 2021 in Strategie, 2023)

- *velmi nízkou pracovní intenzitu jako podíl osob ve věku 0–64 let žijících v domácnostech, kde zapojení osob v produktivním věku (vyjma studentů a osob v předčasném důchodu) do pracovního procesu je pod hranicí 20 % možného pracovního potenciálu,*
- *souhrnný indikátor **rizika chudoby nebo sociálního vyloučení** jako podíl osob, které spadají alespoň do jedné ze třech zmíněných skupin (v příjmové chudobě, materiálně a sociálně deprimovaní, s velmi nízkou pracovní intenzitou).*“³⁴

Autoři stejně jako my v úvodu této zprávy reflektují limity indikátorů příjmové chudoby a ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením. Autoři si uvědomují, že „i osoby nad hranicí příjmové chudoby mohou mít vážné finanční problémy. Mezinárodní srovnávání úrovně příjmové chudoby jednotlivých zemí na základě tohoto ukazatele může být zkresleno užíváním národních příjmových mediánů, neboť nejsou zohledněny rozdílné ceny (parita kupní síly) v různých zemích EU.“³⁵

Co se týče **subjektivní míry chudoby**, zde je jedním z ukazatelů to, jak domácnost vychází s penězi. V šetření Příjmy a životní podmínky se Český statistický úřad konkrétně ptá „*Jak vychází Vaše domácnost s celkovým měsíčním příjmem?*“, a jako možnosti odpovědi nabízí pětibodovou škálu od „*S velkými potížemi*“ po „*Velmi snadno*“.³⁶

Indikátory plnění Strategie

Akční plány Strategie dále obsahují indikátory pro hodnocení úspěšnosti plnění stanovených cílů. V Akčních plánech najdeme několik indikátorů ke každému dílčímu cíli. Můžeme přitom pozorovat určité rozdíly mezi prvním a druhým akčním plánem, kdy se dá říci, že v prvním akčním plánu mohla u některých indikátorů nastat pochybnost, zda pomocí nich opravdu můžeme ověřit naplňování stanovených cílů a ve druhém akčním plánu se indikátory v obecné rovině podařilo nastavit lépe. Sami autoři akčních plánů z řad pracovníků MPSV reflektují posun ve smysluplnosti některých indikátorů mezi Akčním plánem 21-23 a Akčním plánem 24-26.

Například oba Akční plány obsahují v oblasti přístupu ke vzdělávání cíl 4.5.b, který se věnuje **zajištění komplexní, mezioborové a včasné pedagogické péči o děti do tří let věku z rodin vyloučených či vyloučením ohrožených a nepodnětných, podporou předškolního vzdělávání, výchovou a péčí**. V Akčním plánu 21-23 na tento cíl navazuje stručný popis úkolu a dále následující indikátory splnění:

- „1. *Aktivní spolupráce s obcemi na tvorbě lokálních koncepcí tak, aby bylo možné postupně zajistit dostatek kapacit i služeb pro kvalitní zajištění rané péče v lokalitách se SVL.*
2. *Zajištění dostatečných kapacit v mateřských školách za účelem zlepšení dostupnosti služeb péče a vzdělávání pro předškolní děti ze SVL.*
3. *Nastavení systému spádovosti školských obvodů ve vztahu k subjektům poskytujícím povinné předškolní vzdělávání dětem ze SVL.*

³⁴ (Strategie, 2023. s. 11)

³⁵ (Prokop, 2019 in Strategie, 2023. s. 14)

³⁶ (Strategie, 2023. s. 15)

4. Vytvoření uceleného vzdělávacího modulu v systému DVPP se zaměřením na metodickou podporu pedagogickým pracovníkům/pracovnic MŠ.

5. Vytvoření motivačních nástrojů pro zvýšení zájmu rodičů ze SVL o zapojení jejich dětí do předškolního vzdělávání v nižších ročnících.³⁷

V aktualizovaném **Akčním plánu 24-26** po popisu stejného úkolu následuje nově ještě výčet opatření, s nimiž jsou pak provázány indikátory. Například opatření o podpoře docházky dětí ze sociálně vyloučených lokalit (SVL) do mateřských škol má ověřit indikátor **zavedení minimálně dvou konkrétních systémových opatření na podporu docházky dětí ze SVL do mateřských škol**. Indikátorem pro opatření o posílení metodické práce se zřizovateli mateřských a základních škol v oblasti regulace spádovosti je **snížení počtu protiprávností u spádovosti**. A naplnění opatření, které se týká pokračování motivačních nástrojů pro zvýšení zájmu rodičů ze SVL o zapojení jejich dětí do předškolního vzdělávání v nižších ročnících, se bude měřit pomocí **počtu podpořených dětí v rámci dotačních programů vyhlášených MŠMT a MPSV**.³⁸

Při srovnání těchto dvou verzí indikátorů využitých v jednotlivých akčních plánech vidíme, že indikátory z druhého akčního plánu mají zřejmě větší potenciál skutečně ověřovat posun a úspěšnost naplňování cílů Strategie, protože jsou konkrétní, soustředí se na dopady aktivit či přímo cílový stav a jde opravdu v jistém slova smyslu o měřítka opatření. Některé indikátory z prvního akčního plánu by možná mohly sloužit jako popis opatření spíše než k ověření jejich zavedení. Posun v kvalitě indikátorů mezi akčními plány a reflexi pracovníků MPSV tedy můžeme jistě ocenit.

V současnosti vzniká sada indikátorů za účelem doplnění evaluačního plánu strategie (pozn.: doposud dochází k vyhodnocování prostřednictvím indikátorů konkrétních opatření nebo cílů akčních plánů, zatímco nyní se předpokládá rovněž vyhodnocování na úrovni obecných cílů Strategie jako celku), jde ovšem o náročný úkol, protože zaprvé efekty opatření zaváděných strategií se mohou v měření sociálních problémů projevit až v delším časovém horizontu (opatření tedy mohou z hodnocení vyjít jako falešně neefektivní) a zadruhé naopak zhoršení či zlepšení ukazatelů může být způsobeno celou řadou celospolečenských jevů a je tedy složité měřit úspěšnost zaváděných opatření izolovaně. Podle autorů je nicméně důležité, aby byly indikátory konkrétní a soustředily se na dopady.

Mechanismy řízení a participativnost

Jak již bylo zmíněno výše, Strategii připravoval autorský tým z Ministerstva práce a sociálních věcí ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování spadající pod Ministerstvo pro místní rozvoj a také s Komisí pro sociální začleňování, jejímiž členy jsou zástupci zmíněných i dalších resortů, samospráv, akademické obce nebo neziskových organizací. Při přípravě akčních plánů vznikly taky neformální tematické sítě. MPSV dále monitoruje naplňování akčních plánů a podílí se na něm i komise. Za plnění jednotlivých opatření zodpovídají gestoři (příslušná

³⁷ (Akční plán 21-23, 2021, s. 33)

³⁸ (Akční plán 24-26, 2025, s. 30)

ministerstva), kteří do implementace mohou zapojit další potřebné aktéry jako například neziskové organizace. Akční plány vyhodnocují členové Komise pro sociální začleňování.

Při stanovování priorit Strategie ani v jiných fázích přípravy dokumentu nebyly zapojeny osoby se zkušeností s chudobou. Autoři se například při tvorbě akčních plánů snažili získat reálnou představu o potřebách těchto osob návštěvami pomáhajících služeb v terénu, které jsou s cílovými skupinami Strategie v bezprostředním kontaktu, cítí ale potřebnost se na tuto oblast do budoucna více soustředit. Problémem jsou ale nastavené procesy, ve kterých pracovníci resortů nemají dostatek času a kapacit se do takových náročných inkluzivních aktivit pouštět, potřebovali by taky například metodické podklady nebo příklady dobré praxe ze zahraničí, které by jim v tom pomohly.

Časový rámec

Strategie vznikla na dobu devíti let (2021-2030), v roce 2023 byla aktualizovaná. Předpokládá se, že její další aktualizace proběhne v roce 2026. Na každé tři roky z uvedeného devítiletého rámce dále vzniká akční plán, který má fungovat jako nástroj strategického řízení, obsahuje soubor opatření včetně indikátorů a podobně. Zatím tedy vznikly dva akční plány a dvě zprávy o jejich plnění. Díky dlouhodobému rámci Strategie se dá předpokládat, že nehrozí zásadní narušení kontinuity s ohledem na politické cykly, s jistotou to ale budeme moci popsat až na základě zkušenosti z dalšího volebního období. Zkušenost s jinými strategickými dokumenty z minulosti včetně předchozí verze strategie pro sociální začleňování ale ukazuje, že politické cykly kontinuitu naplňování strategií ohrožují, protože každá vláda začíná svůj mandát se specifickými prioritami.

Sami autoři Strategie vysvětlili, že Strategie je sice pro každou vládu závazná (tzn. že na základě usnesení vlády je jednotlivým resortům uloženo při naplňování Strategie spolupracovat a realizovat opatření uvedená v jejích akčních plánech), ale můžou také rezignovat na její skutečné naplňování nebo naplňování vykazovat spíše jen formálně. V takovém případě by však mohla ohrozit čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu (EFS).

Zjištění: dobrá praxe a rizika

Pro úspěšnost Strategie je podle zkušenosti pracovníků MPSV zásadní dostatečný čas na přípravu, která by měla zahrnovat interní i mezíresortní a další diskuze, dostatečné kapacity pracovníků, kteří na dokumentu pracují, zapojení různých aktérů i spolupráce s „terénem“, při tvorbě opatření a indikátorů konkrétnost a zaměření na skutečné dopady. Při samotné implementaci je pak zásadní, aby samotní úředníci i politici vnímali úkoly vyplývající ze Strategie jako důležité a gestoři opatření byli aktivní při jejich plnění.

Pracovníci resortu práce a sociálních věcí reflektují momenty, kdy v minulosti některá ministerstva nedostatečně naplňovala cíle a opatření Strategie a to ohrožovalo její úspěšnou implementaci. Šlo například o neustálé odkládání legislativního ukotvení podpory v přístupu k bydlení nebo dlouhé čekání na systémové ukotvení pozice sociálního pedagoga. To spolu s nedostatečným financováním opatření a nedostatečnými kapacitami na plnění opatření na ministerstvech můžeme označit za aspekty ohrožující úspěšnost Strategie. Prostor pro

zlepšení, který sami autoři vnímají, je určitě v míře participace a zmíněné nízké proaktivitě některých gestorů.

Lokální strategie proti chudobě (LAPS) v České republice

Za lokální strategii proti chudobě EAPN považuje takové strategické rámce nebo akční plány, které jsou lokálně tvořeny a implementovány a zaměřují se na snižování nebo úplné vymýcení chudoby v konkrétní lokalitě jako je obec či region. Takových dokumentů v České republice existuje řada, přístup k plánování se ale mezi Kraji a obcemi velmi liší. Pro smysluplnou analýzu dokumentů jsme tedy vybrali takové LAPS, které jsou víceleté, co nejkomplexnější, podléhají aktualizaci a hodnocení a kromě strategie obsahují taky přidružené akční plány. Takové dokumenty vznikly například v obcích Brno a Ostrava. Stejně jako u národní strategie ovšem platí, že dokumenty pracují primárně s pojmem *sociální začleňování* a chudobu vnímají pravděpodobně spíše jako jeden z přítomných jevů v rámci sociálního vyloučení.

LAPS – Plán sociálního začleňování statutárního města Brna 2022 - 2027

Město Brno se aktuálně řídí *Plánem sociálního začleňování statutárního města Brna 2022-2027* (dále jen Plán města Brna),³⁹ který navázal na předchozí strategický plán. Aktuální Plán města Brna doprovázel prováděcí dokument *Akční plán na období 2022-2024 Plánu sociálního začleňování statutárního města Brna 2022-2027* (dále jen Akční plán 22),⁴⁰ který byl vyhodnocen a aktualizován, na základě čehož zastupitelstvo města v červnu 2025 schválilo nový *Akční plán na období 2025-2027 Plánu sociálního začleňování statutárního města Brna 2022-2027* (dále jen Akční plán 25).⁴¹ Dále uvedené informace vycházejí ze studia těchto dokumentů a výzkumného rozhovoru s vedoucím Oddělení sociálního začleňování Odboru sociální péče Magistrátu města Brna Tomášem Jurčíkem, který se přímo účastnil tvorby zmíněných plánů a související koordinace zapojených aktérů.⁴²

Obsah a priority

Plán města Brna vznikl ve čtyřech pracovních skupinách, kterých se účastnily veřejné instituce a zástupci občanského sektoru. V první fázi každá ze skupin mapovala aktuální stav v určené oblasti (bydlení a dluhy, zaměstnanost, bezpečnost a prevence, rodina a zdraví) a očekávání aktérů, dále každá skupina analyzovala problémy a příčiny a k problémům byly po jejich roztřídění do tematických okruhů vytvořeny mentální mapy. V další fázi účastníci pracovních skupin hlasovali o prioritizaci témat a problémů, pro vybrané problémy pak byla na

³⁹ MAGISTRÁT MĚSTA BRNA. *PLÁN SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ STATUTÁRNÍHO MĚSTA BRNA*. Online. Praha, 2022. Dostupné z: <https://socialnipecer.bno.cz/s-cim-pomahame/dokumenty-odboru-socialni-pece/>. [cit. 2025-07-18].

⁴⁰ LOKÁLNÍ PARTNERSTVÍ STATUTÁRNÍHO MĚSTA BRNA. *Akční plán na období 2022-2024: Plánu sociálního začleňování statutárního města Brna 2022-2027*. Online. In: . Brno, Listopad 2022. Dostupné z: https://www.bno.cz/documents/20121/3508329/Materi%C3%A1l_14-14.pdf/df430a22-5c9d-e05b-ac36-3d71ec1a247b?t=1677013908952. [cit. 2025-09-25].

⁴¹ MAGISTRÁT MĚSTA BRNA. *Návrh Akčního plánu na období 2025-2027 Plánu sociálního začleňování statutárního města Brna 2022-2027*. Online. Praha, 2025. Dostupné z: https://www.bno.cz/documents/20121/12398807/Materi%C3%A1l_15-15.pdf/e97e6cea-f39a-053f-9b9c-9a777eab2170?t=1749175422534. [cit. 2025-07-18].

⁴² Jurčík, Tomáš. 2025-08-12 14:00 *Rozhovor Charity s vedoucím Oddělení sociálního začleňování Odboru sociální péče Magistrátu města Brna*. Komunikace s: Eliška Halaštová. Online rozhovor.

posledním skupinovým setkání navrhována řešení. V poslední fázi autoři hledali průniky mezi problémy a to vedlo k návrhu čtyř prioritních oblastí, k nimž dokument přiřazuje specifické cíle. Zajímavostí je, že při zpracovávání chyběla například pracovní skupina pro oblast vzdělávání, důvodem podle zástupce města nebylo to, že by jej tvůrci nepovažovali za důležité, ale nastavení spolupráce mezi obcí a Agenturou pro sociální začleňování, které v té době téma vzdělávání neobsahovalo. Toto téma mělo být řešeno prostřednictvím Místní akční skupiny (MAS) mimo tento strategický plán.

Plán města Brna obsahuje čtyři hlavní priority, které jsou výsledkem aktivit zmíněných pracovních skupin, je jimi zajištění společných postupů a synergií, podpora prevence a rané pomoci, řešení problémů a intervence a naposledy kvalita a efektivita služeb a programů.

První priorita směřuje k zajištění podmínek pro naplňování plánu, zaměřuje se dále konkrétně na propojování aktérů a služeb (síťování služeb) a taky na zavádění multidisciplinárního přístupu a týmové práce.

Druhá z priorit cílí do oblasti prevence, která má sociálním problémům pomoci předcházet. Konkrétně má jít o prevenci zaměřenou na děti a mladistvé, prevenci zaměřenou na dospělé a samotnou podporu prevence (preventivních programů a služeb ve městě).

Další priorita pak navrhuje podobu řešení již stávajících sociálních problémů prostřednictvím zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti osob v riziku sociálního vyloučení, zajišťováním dostupného bydlení a rozvoje služeb sociálně zdravotního pomezí.

Čtvrtá priorita se týká posílení kvality a efektivity služeb a programů, čehož má být dosaženo rozvojem kvality a efektivity služeb a větším důrazem na vyhodnocování činností participativním či responzivním způsobem. Na tyto priority navazují v Plánu města Brna specifické cíle, konkrétní aktivity směřující k naplnění cílů a indikátory jsou pak formulovány v navazujících akčních plánech.

Plán města Brna navazuje a je **v souladu s dalšími strategickými dokumenty** na národní, regionální i lokální úrovni. Zmiňuje například Strategii sociálního začleňování 2021–2030, Strategii rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030, Akční plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji pro rok 2023, Koncepti prevence kriminality JMK na období 2017–2021, Koncepti sociální politiky města Brna do roku 2030, 6. komunitní plán sociálních služeb města Brna pro období 2020–2022 a další dokumenty.

Plán města Brna sociální vyloučení chápe jako „proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají ztížený přístup ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.“⁴³ Na stejném místě se dočteme, že se sociálním vyloučením se pojí stigmatizace, která může izolaci dále prohlubovat. Obyvatele lokalit, kde se kumuluje sociální vyloučení, se potýkají s

⁴³ (Plán města Brna, 2022. s. 60)

více existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného jedince takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Indikátory

V Plánu města Brna jsou jako **indikátory sociálního vyloučení** uvedeny materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě neznamenaají sociální vyloučení, ale jejich kombinace brání jedincům či rodinám v integraci a plnohodnotném životě.⁴⁴

V akčních plánech přidružených k Plánu města Brna pak najdeme **indikátory plnění strategických cílů Plánu města Brna**. Můžeme si všimnout rozdílů v jejich četnosti a konkrétnosti u jednotlivých opatření. Například indikátorem výsledku specifického cíle *síťování aktérů v tématu dostupného bydlení*, který spadá pod strategický cíl *propojování služeb a aktérů*, je *počet řešených kazuistických případů*.⁴⁵ Kontrastním příkladem jsou indikátory specifického cíle *vytvoření a zavedení programu prevence ztráty bydlení a vystěhování nájemců* (v rámci strategického cíle *prevence zaměřená na dospělé*), kterými jsou:

- *počet a podíl nájemníků v obecních bytech, kterým byla ukončena nájemní smlouva pro neplacení nájemného;*
- *počet a podíl nájemníků v obecních bytech, kteří si dohodli splátkový kalendář;*
- *počet domovníků-preventistů, kteří si rozšířili dovednosti a nabyli kompetence a*
- *počet řešených podnětů v oblasti sousedských vztahů*.⁴⁶

Vysvětlením pro tuto různorodost může být popis tvorby indikátorů od zástupce města Brna, který vysvětlil, že především u opatření realizovaných neziskovými organizacemi, které musely pro zajištění financí sepsat projektové žádosti, bylo diskutováno, jaké indikátory organizace v projektu použijí a ty pak byly začleněny do akčního plánu. U těchto opatření pak mohou být indikátory komplexnější a konkrétnější. Použití vágnějších indikátorů může být pro naplňování cílů naopak částečně limitující.

Mechanismy řízení a participativnost

Plán města Brna byl vypracován pracovníky obce ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování a společností SocioFactor, která navrhla výše popsany postup práce čtyř pracovních skupin a zpracovávala následně i text výsledného plánu. Zástupce města Brna – pan Tomáš Jurčík – vnímal spolupráci s externí společností jako přínosnou. Měl pocit, že díky know how a kapacitám firmy je Plán města Brna kvalitnějším dokumentem než *Strategický plán sociálního začleňování města Brno 2016-2019*, který mu předcházela a byl zpracován obcí ve spolupráci s Agenturou.

V pracovních skupinách byli zapojeny veřejné instituce jako například pracovníci magistrátu, městských částí, kraje, bezpečnostních složek (PČR), zdravotnického sektoru (nemocnic), probační a mediační služba, Agentura a tak dále. Ve skupinách byli aktivní taky zástupci

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ (Akční plán 22, 2022 s. 20).

⁴⁶ (Akční plán 22, 2022 s. 37)

neziskového sektoru – především z řad sociálních služeb – například IQ Roma servis, Diecézní charita Brno, Armáda spásy, Drom a další. Co se týče zapojení osob se zkušeností s chudobou nebo marginalizovaných skupin do procesu tvorby Plánu města Brna, podle zástupce města bylo snahou tyto lidi zapojovat prostřednictvím neziskových organizací například tak, že byli přizýváni příslušníci menšin (například romské nebo ukrajinské), kteří jsou současně pracovníky organizací. Podle předaných informací se osvědčuje při tvorbě strategických dokumentů spolupráce s výraznými osobnostmi komunit, které znají reálné potřeby a situaci cílové skupiny, dokáží je prezentovat dalším aktérům a současně disponují zkušenostmi a dovednostmi potřebnými k efektivnímu jednání v rámci pracovních skupin a jiných orgánů.

Odpovědnost za naplňování plánu je rozložena mezi řadu aktérů. Například vedení města má poskytovat formální záštitu nebo podporovat implementaci, rada a zastupitelstvo by mělo zajišťovat schvalovací procesy opatření a Agentura pro sociální začleňování má poskytovat odbornou a metodickou podporu. Dále by realizace měla probíhat ve spolupráci platformy Lokálního partnerství (včetně jejího řídicího výboru a pracovních skupin), manažera sociálního začleňování a lokálního konzultanta Agentury. Naplňování projektů a aktivit pak náleží realizátorům, což mohou být především sociální či další služby. V Akčním plánu 22 najdeme konkrétní rozdělení odpovědnosti a pravomocí těchto aktérů.⁴⁷

Časový rámec

Jak již bylo zmíněno, na plány sociálního začleňování města Brna navazují akční plány pro kratší časové úseky. Naplňování dokumentů je průběžně monitorováno a vyhodnocováno. Minimálně 2x ročně toto provádí lokální pracovník Agentury, koordinátor sociálního začleňování a zástupce města, kteří společně vypracují zápis, minimálně jednou ročně pak hodnotí platforma Lokálního partnerství a partneři zapojení do realizace plánu, ve stejné frekvenci je zpracovávána Zpráva o naplňování Plánu, kterou dostává k dispozici zastupitelstvo města. Součástí zprávy je vyhodnocování dopadů realizace plánu, které provádí Agentura na základě statistických údajů o sociálním vyloučení, evaluačních zpráv konkrétních opatření a podobně.

Jedním z faktorů, který může ovlivnit úspěšnost naplňování strategických plánů v delším časovém horizontu, jsou tzv. politické cykly – tedy například změna politické reprezentace po volbách. Zástupce města Brna popsal situaci, kdy se změnou politické reprezentace v roce 2018 existovaly mezi tvůrci a realizátory strategických plánů sociálního začleňování obavy z tlaku na ukončení aktivit. Udržení aktivit podle zapojeného aktéra (Tomáše Jurčíka) vyžadovalo diskuze a vysvětlování potřebnosti a efektivity, ale při zpětném hodnocení došlo možná spíše ke změně komunikace směrem k veřejnosti odpovídající umístění politiků na pravo-levém spektru, než že by byly zásadně ovlivněny reálné kroky vycházející z existujících strategií. Kontinuitu po potenciální změně politické reprezentace bude znovu možné hodnotit po komunálních volbách, které čekají Českou republiku v roce 2026.

Zjištění: dobrá praxe a rizika

Podle spolutvůrce Plánu města Brna se ukázalo být dobrou praxí využívání evidence-based argumentů při prosazování sociálního začleňování a participativního přístupu (využití

⁴⁷ (Akční plán 22, 2022, s. 81)

pracovních skupin) při tvorbě plánu – obojí podle něj zvyšuje legitimitu výsledného plánu a tím mimo jiné i stabilitu napříč politickými cykly. Za zásadní považuje taky koordinaci celého procesu a za přínosnou v tomto směru označil spolupráci obce a Agentury s externí expertní společností, která disponovala know-how a kapacitami pro tvorbu kvalitního plánu.

LAPS - Plán sociálního začleňování Ostrava 2022 - 2027

Statutární město Ostrava vydalo ve spolupráci s Odborem pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj ČR (Agenturou) v září 2022 **Plán sociálního začleňování Ostrava 2022 - 2027** (dále jen Plán města Ostrava = PmO či Plán)⁴⁸, jehož součástí je **Akční plán I.** (dále jen Akční plán)⁴⁹.

Obsah a priority

Plán města Ostrava je strategicko-koncepčním materiálem a cílí na zmírnění sociálního vyloučení v dané lokalitě. PmO vymezuje šest tematických oblastí: **Bydlení, Prevence kriminality, Zaměstnanost a dluhová problematika, Rodina, Participace a Zdraví**. Plán zasazuje tematické okruhy do širšího kontextu, analyzuje a v prováděcím dokumentu (Akčním plánu I.) zpracovává strategické cíle dlouhodobé koncepce do konkrétních opatření.

PmO má analytickou, návrhovou a implementační část. **Analytická část** nabízí syntetickou analýzu, která je základem pro navrhované vize a strategické cíle. Jedním z dokumentů, z nějž analytici čerpali, byla i *Podkladová analýza pro tvorbu komunitního plánu sociálních služeb (2021)*, jež v rámci *Optimalizace komunitního plánování sociálních služeb na úrovni obcí* provedla Ostravská univerzita⁵⁰. **Návrhová část** přináší vize a cíle. Navrhovanou vizí pro **bydlení** je snaha předcházet segregovanému bydlení, zajistit možnost stabilního dostupného bydlení a v případě problémů poskytnout včasnou pomoc či podporu. Hlavní roli v **prevenci kriminality** hraje motivace bezpečného prostředí ve městě a s ním spjatá i protidrogová prevence. Třetím okruhem je **zaměstnanost a dluhová problematika**. Podle Plánu by občané měli mít možnost získat stabilní zaměstnání s přihlédnutím na individuální potřeby jednotlivce a své finanční prostředky by měli mít pod kontrolou, aby jim finanční situace nebránila získat či udržet si bydlení a zaměstnání. Téma **rodiny** přichází s vizí umožnit dětem vyrůstat v bezpečném rodinném kruhu a rozvíjet potenciál každého z nich. Téma **participace** má výjimečné postavení, neboť prochází „jako červená nit“ všemi zbylými tématy. Vize spočívá v tom, že občané aktivně participují na sociální změně v rámci komunity a město jim k tomu vytvoří vhodné podmínky. U **zdraví** je vyzdvížena představa, že se občané dožívají vyššího věku ve zdraví a mohou co nejdéle setrvat v domácí péči. Panuje zde snaha o mezioborovou zdravotně-sociální spolupráci⁵¹. Podobně jako v Brně, se ani PmO nevěnuje vzdělávání (jen okrajově v rámci *Rodiny*) neboť jej Agentura pro sociální začleňování neměla memorandem

⁴⁸ STATUTÁRNÍ MĚSTO OSTRAVA. *Plán sociálního začleňování Ostrava 2022-2027*. Online. Ostrava, 2022.

Dostupné z: <https://socialniveci.ostrava.cz/strategicke-dokumenty/>. [cit. 2025-07-18].

⁴⁹ STATUTÁRNÍ MĚSTO OSTRAVA. *Akční plán I. Plán sociálního začleňování Ostrava 2022-2027*. Online. Ostrava, 2022. Dostupné z: <https://socialniveci.ostrava.cz/strategicke-dokumenty/>. [cit. 2025-07-18].

⁵⁰ Autorský tým projektu OPTIMKO. *Podkladová analýza pro tvorbu komunitního plánu sociálních služeb*. Ostravská univerzita [online], 2021. Dostupné z: <https://dokumenty.osu.cz/fss/projekty/optimko/podkladova-analyza.pdf>. [cit. 2025-09-20].

⁵¹ Plán, str. 79-80.

samostatně schváleno. Koordinátorka sociálního začleňování z Magistrátu města Ostravy nám v rozhovoru ozřejmila, že Magistrát i městské části se navzdory tomu dlouhodobě snaží o propojení sociální oblasti a vzdělávání. Často ale narážejí na resortismus i na nižších úrovních řízení⁵².

Implementační část shrnuje, jakým způsobem bude Plán sociálního začleňování naplňován, evaluován a aktualizován.

Pro lepší představu se sluší doplnit pár **lokálních reálií**. Ostrava patří k městům procházejícím procesem deindustrializace a v posledních letech zaznamenává odliv obyvatel. S tím se do budoucna pojí mnohá negativa, od zvyšujícího se průměrného věku přes chátrání budov a dopad na regionální ekonomiku⁵³. Již dnes se zde nachází 13 lokalit, které lze označit za sociálně vyloučené (SVL)⁵⁴. Agentura využívá metodiku *indexu sociálního vyloučení*, díky němuž lze porovnávat jednotlivé lokality. V rámci kraje patří Ostrava mezi obce s nejvyšší mírou sociálního vyloučení⁵⁵. Nejpalčivější problém lze spatřovat v kumulaci více negativních faktorů, kdy jedna neblahá životní událost na sebe nabaluje další a dohromady vytvářejí pro jednotlivce, rodiny a skupiny, vlastními silami těžko překonatelnou bariéru. Mohou způsobovat deprivaci a rezignaci vedoucí k prohloubení problému a sociálnímu vyloučení. Dva dlouhodobě nejvýznamnější negativní faktory, s nimiž se Ostrava potýká, jsou **exekuce a předčasné odchody ze základního vzdělávání**⁵⁶.

Akční plán je vytvářen pro tříleté období 2023-2025 a sestává z návrhové a implementační části. **Návrhovou část** tvoří set strategických cílů rozpracovaných na specifické cíle a na celkem 48 konkrétních opatření i se způsobem implementace ve všech tematických oblastech. Cílová skupina je vymezena v každé ze šesti oblastí. Většina opatření má být financována z operačního programu Zaměstnanost Plus a Integrovaného regionálního operačního programu 2021-2027. Na některá opatření přispívá město Ostrava ze svého rozpočtu⁵⁷. **Implementační část** zahrnuje harmonogram, informace o možnostech čerpání financí a analýzu rizik, jež má za cíl odhalit rizika, určit jejich významnost a pokud možno je eliminovat⁵⁸. Některá opatření jsou zde definována poměrně podrobně. Zaměřují se např. na konkrétní městskou čtvrť či na spolupráci s již zavedenými organizacemi. Většina indikátorů je formulována jako navýšení počtu podpořených osob, počtu sociálních bytů, sociálních pracovníků/domovníků-preventistů/asistentů prevence kriminality, kompetencí, realizaci workshopů, konferencí, kulatých stolů atd., které mají pomoci jak přímo osobám ze sociálně vyloučených lokalit nebo osobám sociálním vyloučením ohroženým. Je zde myšleno i na aktivizaci těchto osob a síťování⁵⁹.

⁵² Abrlová, Jana, koordinátorka sociálního začleňování z Magistrátu města Ostravy. 2025-09-10 14:00 *Rozhovor Charity s koordinátorkou sociálního začleňování*. Komunikace s: Eliška Halaštová. Online rozhovor.

⁵³ Plán, str. 20.

⁵⁴ Ibid, str. 22.

⁵⁵ Ibid, str. 24.

⁵⁶ Ibid, str. 26.

⁵⁷ Akční plán, str. 5.

⁵⁸ Ibid, 39-46.

⁵⁹ Ibid, 9-38.

Plán města Ostrava je v souladu⁶⁰ s nadřazenými dokumenty:

- Strategie sociálního začleňování 2021–2030
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030
- Strategie podpory rozvoje romských komunit Moravskoslezského kraje na období 2021–2027

Podporuje synchronně vzniklé:

- Strategii prevence kriminality statutárního města Ostravy na období 2023–2027
- 6. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2023–2026

Navazuje na další koncepce, strategie a plány:

- Koncepci sociálního bydlení statutárního města Ostravy
- Strategii vzdělávání města Ostravy 2030
- Strategický plán rozvoje statutárního města Ostravy 2017–2023 (FajnOva)
- Akční plán koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy na roky 2022–2024
- Koncepce rodinné politiky města Ostravy na období 2019–2022

Indikátory

Indikátory jsou v PmO strukturovány do tří skupin. Jsou to dopadové, kontextové a globální.

Indikátory dopadů si stanovili realizátoři opatření, vybírali přitom ty, které budou sledovat, ze seznamu připraveného Agenturou, výběr probíhal i ve spolupráci a za diskuze s městem, aby bylo sledování dopadů v území co nejefektivnější. **Kontextové indikátory** byly také stanoveny na základě dohody města a Agentury a k jejich vyhodnocení dojde v rámci závěrečného vyhodnocení naplňování Plánu. Plán využívá taky tzv. **Globální indikátory sociálního vyloučení**, které pomáhají popsat stav sociálního vyloučení a průběžně jej měřit. Patří mezi ně *“Index sociálního vyloučení, Počet segregovaných sídelních jednotek, Počet sociálních bytů, Počet domácností v bytové nouzi, Index kriminality, Počet trestných činů spáchaných osobami mladšími 18 let, Podíl uchazečů o zaměstnání v evidenci 12+ měsíců, Podíl osob v exekuci, Podíl osob v insolventci, počet dětí odebraných z péče rodičů, Počet předčasných odchodů ze vzdělávání”*⁶¹. Globální indikátory jsou důležité pro sledování dlouhodobých dopadů a skutečného zlepšení situace cílových skupin. Výzvou však může být vyhodnocování souvislostí mezi aktivitami a změnou těchto indikátorů samostatně, protože ovlivňujících faktorů může být celá řada.

Mechanismy řízení a participativnost

Při tvorbě PmO byly využívány existující stávající pracovní skupiny i platformy – například pracovní skupiny v rámci komunitního plánování nebo oblasti sociálního bydlení, dále multidisciplinární týmy – Místa pro dialog a podobně. Organizační platformou pro spolupráci mezi městem a Agenturou bylo **Lokálního partnerství** (zahrnuje spolupráci Ostravské univerzity, vedení města a odborů, městských obvodů, NNO, Policie ČR, Městské policie

⁶⁰ Plán, str. 12.

⁶¹ Ibid, str. 80-82.

Ostrava, krajského romského koordinátora, Úřadu práce ČR, Probační a mediační služby a Agentury), město dále nominovalo **Garanty tematických oblastí** z řad pracovníků magistrátu, kteří zaručují odbornost tématu. **Koordinace** všech těchto aktérů leží na bedrech manažera sociálního začleňování a lokálního pracovníka Agentury.⁶²

Dokument PmO umožňuje čerpat finance z operačních programů Evropských strukturálních fondů. Tyto finance pomáhají implementovat vytyčená opatření⁶³. Plán byl schválen radou i zastupitelstvem Města Ostravy⁶⁴.

Město dlouhodobě usilovalo a usiluje o zapojování cílových skupin tedy osob se zkušeností s chudobou pomocí komunitní práce. Konkrétně k tomu docházelo tak, že se někteří jednotlivci žijící ve vyloučených lokalitách účastnili setkávání multidisciplinárních týmů za doprovodu komunitních pracovníků.⁶⁵ Konkrétněji tento příklad dobré praxe popisujeme na konci kapitoly.

Časový rámec

Plán sociálního začleňování Ostrava platný pro období 2022-2027 patří ke střednědobým projektům. Vznikal v období od prosince 2021 do srpna 2022 na základě analýzy předchozí spolupráce města Ostrava s Agenturou, která ale začala už v roce 2015. Tato na počátku intenzivní kooperace přešla časem dle potřeby v dálkovou podporu. Akční plán I. byl vydán v září 2022 a v červnu 2024 vyšlo Průběžné vyhodnocení I.⁶⁶ Po roce 2027 bude oblast sociálního začleňování zakomponována do připravovaného 7. komunitního plánu sociálních služeb a souvisejících aktivit. Dokument znovu vzniká ve spolupráci relevantních partnerů a snahou je reflektovat potřeby všech cílových skupin, včetně osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených. Řada realizovaných aktivit bude i nadále pokračovat, jako např. Pracovní skupina Zaměstnanost na podporu sociálního podnikání, Platforma zdraví k provázání zdravotní a sociální oblasti apod.⁶⁷ Lze předpokládat, že dlouhodobá kontinuita podpory konkrétních aktivit závisí do jisté míry na výsledku dalších komunálních voleb.

Zjištění: dobrá praxe a rizika

Síla tří synchronně vzniklých dokumentů⁶⁸ je podle zástupců magistrátu skrytou hybnou silou, avšak předpokládají, že se projeví ve střednědobém až dlouhodobém horizontu. Tvůrci PmO doporučují v rámci kvalitní tvorby strategií vyvarovat se absenci akčního plánu, který napomáhá konkretizovat teoretické zadání. Naplňování Plánu též přispívá bohaté síťování a vytváření kapacit, o něž je možné komunitní aktivity opřít. Magistrát si dále pochvaluje spolupráci s řediteli ZŠ a sdílí dobrou zkušenost s koordinátorem inkluze, který dochází do

⁶² Ibid, str. 11.

⁶³ Ibid, str. 6.

⁶⁴ Ibid, str. 9.

⁶⁵ Abrlová, online rozhovor

⁶⁶ Plán, str. 14.

⁶⁷ Abrlová, online rozhovor

⁶⁸ Tři dokumenty: Plán sociálního začleňování Ostrava 2022 - 2027; Strategii prevence kriminality statutárního města Ostravy na období 2023–2027; 6. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2023–2026

škola. Dalším pozitivním faktorem je externí financování inovací, díky němuž mohly být mimo jiné zavedeny a udržovány nové pozice domovníků - preventistů z výzvy 18 z OPZ+. Návazná výzva 106 již však podporu těchto projektů neumožnila, takže konkrétně na financování domovníků-preventistů a asistentů prevence kriminality se nyní hledají jiné zdroje financování. Náročnou, ale zásadní disciplínou byla participace, která vyžadovala síťování a intenzivní spolupráci s místními partnery (například sociálními službami neziskovými organizacemi). Setkávání, která autoři plánu využili i jako zdroj informací o situaci cílových skupin, se i díky práci komunitních pracovníků účastnily jednotky sociálně znevýhodněných či vyloučených osob nebo taky peer pracovníci, kteří mají za sebou jistou zkušenost s chudobou, ale již se nenacházejí v její akutní fázi a mají sílu i vůli pomoci jiným situaci měnit. U některých aktivit, které se v rámci pilotního projektu podařilo vyzkoušet, ale chybí následná možnost financování.⁶⁹

Podle Průběžného vyhodnocení I. vydaného v červnu 2024 nadále zůstává výzvou dostupnost bydlení a podpora sociální práce. Naopak k realizovaným a kladně hodnoceným cílům patří, jak již bylo zmíněno výše, rozšíření řad asistentů prevence kriminality a domovníků - preventistů, kteří napomáhají předcházet kriminalitě⁷⁰.

Jako součást dobré praxe tedy můžeme označit dobré personální zajištění, kdy se na celém procesu podílejí např. koordinátorka sociálního začleňování, v minulosti lokální konzultant Agentury, komunitní pracovníci a další. Participaci se tím daří poměrně úspěšně naplňovat skrze pracovní skupiny, multidisciplinární týmy za účasti osob se zkušeností s chudobou. Příhodnou inspiraci lze nalézt i v detailním rozpracování indikátorů a využití několika jejich typů, z nichž každý přináší jinou informaci o změně sociální situace ve vybrané oblasti.

⁶⁹ Abrlová, online rozhovor.

⁷⁰ STATUTÁRNÍ MĚSTO OSTRAVA. *Průběžné vyhodnocení I. Popis spolupráce Plán sociálního začleňování Ostrava 2022-2027*. Online. Ostrava, 2024. Dostupné z: <https://socialniveci.ostrava.cz/strategicke-dokumenty/>. [cit. 2025-07-18], str. 3.

Příklad dobré praxe: spolupráce komunitních pracovníků, zástupců obyvatel sociálně vyloučených lokalit, zástupců města a dalších místních aktérů v Ostravě

Inspirativní může být pro tvůrce strategií či plánů sociálního začleňování na národní i lokální úrovni ostravský příklad dlouhodobé komunitní práce a komunikace lidí žijících v místních sociálně vyloučených lokalitách s městem a dalšími aktéry. Komunitní práce tu funguje už od roku 2014 a opírá se například o know how expertky Leidy Schuringy. Své zkušenosti se spoluprací komunitních pracovníků a partnerů (tedy členů komunit) v Ostravě popsala pro účely této zprávy vedoucí pracovnice Růžena Mužíková (Dunková) z Diecézní charity ostravsko-opavské.⁷¹

Snahou pracovníků a pracovníc je zplnomocňovat členy komunit, pomoci jim probouzet zájem o potřeby komunity, podporovat diskuzi obyvatel a aktivní zástupce při společném řešení problémů a nalézat a rozvíjet zdroje komunity například pomocí společného vzdělávání. Pracovníci mimo jiné vytváří prostor pro komunikaci, rozvíjí komunitní aktivity a schopnosti obyvatel uplatňovat svá práva a plnit své povinnosti.⁷²

V minulosti komunita s podporou pracovníc a pracovníků řešila témata jako pravidla udržování pořádku v domech a společný postup při jednání s pronajímatelem bytů, které byly kvůli tvořící se plísní v neuspokojivém stavu. Dalšími tématy bylo zvelebování veřejného prostoru v lokalitě pro trávení volného času dětí, ale i užívání či prodej návykových látek nebo dětská prostituce u některých členů komunity. Obyvatelé taky s podporou pracovníků řešili situaci, kdy v jejich lokalitě jako na jediném místě ve městě řidiči autobusů diskriminačně požadovali nastupování do prostředků mhd předními dveřmi. Bohužel například při řešení plísně v bytech došlo k tomu, že rodina, která poskytla svůj byt pro znalecký posudek, byla následně z bytu pronajímatelem vystěhována, komunitní práce proto zohledňuje i rizika, které pro zapojené jedince prosazování zájmů skupiny může mít.

Pro přenos potřeb a priorit komunit na úroveň obce je využíván taky prostor setkávání takzvaných multidisciplinárních týmů. Těchto setkání se pravidelně účastní například zástupci města, škol, policie, ale taky třeba soukromé společnosti Heimstaden, která spravuje téměř 43 tisíc nájemních bytů a to převážně v Moravskoslezském kraji.⁷³ Komunitní pracovnice informuje obyvatele lokality o termínu multidisciplinárního týmu, následně vede diskuzi, sbírá témata a pomáhá komunitě se rozhodnout, zda vyšle na setkání svého zástupce a případně s jakou agendou. Informace od obyvatel města pak mohou pracovníci magistrátu využít i například při tvorbě strategických dokumentů.

Růžena Mužíková (Dunková) popsala proces, který předchází účasti komunitní pracovnice či pracovníka se zástupcem komunity obyvatel sociálně vyloučené lokality na setkání. „Vidíme, že změny jsou možné i skrze ten multidisciplinární tým. Téma komunity na setkání týmu komunikuje její zástupce v doprovodu komunitního pracovníka. Téma tvoří lidé z komunity

⁷¹ Mužíková (Dunková), Růžena, vedoucí pracovnice komunitní práce Diecézní charity ostravsko-opavské. 2025-10-10 10:00 *Rozhovor zástupkyně Charity Česká republika se zástupkyní Charity ostravsko-opavské*. Komunikace s: Eliška Halaštová. Online rozhovor.

⁷² *Komunitní práce*. Online. Diecézní charita ostravsko-opavská. 2025. Dostupné z: <https://www.dchoo.charita.cz/jak-pomahame/nase-socialni-sluzby/komunitni-prace/>. [cit. 2025-10-10].

⁷³ *Heimstaden - O nás*. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.heimstaden.cz/o-nas>. [cit. 2025-10-10].

*předem, na setkání pojmenují několik témat, pak jednotlivá témata rozklíčujeme, analyzujeme, zhodnocujeme rizika, co negativního to může přinést komunitě, ale i co pozitivního a na základě toho se rozhodují. Než zástupce komunity přichází v doprovodu na setkání multidisciplinárního týmu, zkoušíme si předem reagovat na modelové situace. Učíme se nemít v argumentaci emoce, říkat věci narovinu, aby zástupci předali potřebné informace patřičným úředníkům daných úřadů, aby se ty věci opravdu změnily - ne pro jednotlivce, ale pro celou komunitu.*⁷⁴ Tuto přípravu považuje vedoucí pracovnice za zásadní pro omezení rizik, která by mohla „zavřít dveře“ k dalšímu jednání komunity s vedením města, zástupci školství či policie. Jde taky samozřejmě o ochranu jednotlivců, kteří za komunitu vystupují.

Jeden ze zástupců komunity z lokality Ostrava-Kunčičky pan Jaromír, který se zapojil také do projektu *Romští lídři – hybatelé změny* před časem popsal pro web Charity ostravsko-opavské svůj postoj k práci pro komunitu následovně: „*Není mi lhostejné, jak žijeme. Chci vědět, co se v naší lokalitě děje, chci se podílet na změnách k lepšímu a společně vytvářet lokální partnerství s místní samosprávou, školou a dalšími subjekty.*“⁷⁵

Zdroj: Web Diecézní charity ostravsko-opavská

⁷⁴ Rozhovor viz pozn. 1

⁷⁵ *Romští lídři – hybatelé změny - video spoty zapojených komunit*. Online. Diecézní charita ostravsko-opavská. 2023. Dostupné z: <https://www.dchoo.charita.cz/aktuality/galerie/ostatni/romsti-lidri-hybatele-zmeny-video-spoty-zapojenych-komunit/>. [cit. 2025-10-10].

Zkušenosti členů EAPN a hodnocení NAPS a LAPS

Zástupci členských organizací české větve EAPN měli možnost popsat své zkušenosti v krátkém dotazníku formou otevřených odpovědí nebo sdílet své podněty prostřednictvím rozhovoru s autory zprávy.⁷⁶

Zapojení členů EAPN do tvorby národních či lokálních strategií proti chudobě

Zástupci členských organizací EAPN mají rozdílné zkušenosti se zapojením do přípravy strategií proti chudobě (či sociálnímu vyloučení). Dá se říci, že zkušenost mají především zástupci větších organizací, kteří bývají k tvorbě dokumentů přizýváni.

Někteří (například zástupci organizací Charita Česká republika nebo Člověk v tísni) jsou i členy Komise pro sociální začleňování⁷⁷ nebo její pracovní skupiny, a mají tak možnost spoluvytvářet, navrhnout, připomínkovat, či dokonce schvalovat některé aspekty národní Strategie pro sociální začleňování 2021 – 2030 (dále také strategie). Členové komise taky pravidelně hodnotí, jak se naplňování akčních plánů strategie daří. Od jednotlivých resortů mají k dispozici zprávy o tom, jak naložily se zadanými úkoly a členové komise zprávy porovnávají se zkušenostmi z praxe a vyjadřují se k tomu, zda se dané opatření naplňuje, naplňuje částečně či nenaplňuje. Podle zkušeností často dochází k částečnému naplňování, protože je například úkol naplňován nesystematicky a aktivity jsou hrazeny z evropských zdrojů, takže s koncem projektů chybí kontinuita a tím pádem je ohrožena trvalá změna, k čemuž by bylo potřeba zajistit financování ze státního rozpočtu a začlenit změnu do legislativy či jiných systémů. Výjimkou je například nový zákon o podpoře v bydlení, i před jeho vznikem jsme ale mohli vidět mnoho dílčích projektů například využívající metody Housing Led, které se osvědčily a kvůli nenavazujícímu financování a chybějícímu legislativnímu rámci nebyla udržena jejich kontinuita.

Jiní zástupci jsou vzhledem k působnosti své organizace nebo pobočky zapojeni do pracovních skupin akčních plánů obcí nebo krajů. Další členové zkušenost se zapojením do tvorby strategií vůbec nemají a převládá u nich pocit, že problémy svých cílových skupin musí řešit mimo systém státní správy - například při řešení individuálních problémů klientů vyhledávají pomoc nadací a podobně. Při dotazování jsme narazili i na to, že některé neziskové organizace nemají znalost jakékoliv strategie proti chudobě. Toto může být pravděpodobně způsobeno například tím, že některé organizace nejsou sdruženy do svazů, střešních organizací či asociací, které by byly připomínkovými místy, nebo chybějícími personálními kapacitami těchto organizací pro podobné účely, což můžeme vnímat jako prostor pro další rozvoj v neziskovém sektoru.

Zapojování osob se zkušeností s chudobou do tvorby strategií proti chudobě

Co se týče informací o zapojení osob se zkušeností s chudobou, zástupci členských organizací EAPN se shodují, že k takové participaci v praxi spíše nedochází, nebo jde o výjimečné případy. EAPN se snaží zprostředkovávat kontakt mezi politiky, institucemi a cílovými skupinami sociálního začleňování či potírání chudoby, v minulosti podle zkušeností zástupců vznikly

⁷⁶ Členské organizace. Online. EAPN ČR, z. s. 2014 - 2025. Dostupné z: <https://www.eapncr.org/clenske-organizace>. [cit. 2025-09-25].

⁷⁷ Komise pro sociální začleňování je stálým poradním a koordinačním orgánem ministra práce a sociálních věcí v oblasti sociální politiky se zaměřením na boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

pokusy o zapojení osob se zkušeností s chudobou do tvorby strategií a dalších koncepčních dokumentů na národní úrovni.

Například na setkání Komise pro sociální začleňování byli v minulosti pozváni dva lidé s osobní zkušeností s bezdomovectvím, aby se vyjádřili k národním strategiím, nebyli ale na setkání předem připravováni, neznali podrobně koncept setkání, samotné dokumenty nebo očekávání, která na ně byla kladena. Nebyli proto připraveni na otázky, které dostávali, v důsledku čehož mluvili pouze o svých osobních zkušenostech ve specifických oblastech, což nevedlo ke kvalitnějším návrhům potřebných změn, a do budoucna k dalšímu přizvání osob se zkušeností s chudobou na setkání komise již nedošlo.

Dalším příkladem, ke kterému došlo už v roce 2014, bylo pořádání Konsenzuální konference o bezdomovectví v České republice. Na této akci vystupovali kromě politiků, zástupců státní správy, odborníků ze sociálního sektoru či akademiků, také lidé se zkušeností s bezdomovectvím a sdíleli účastníkům svou perspektivu, popisovali, jak se člověk může dostat „na ulici“ a jaké bariéry ztěžují návrat do běžného bydlení.⁷⁸ To podle zástupců EAPN vedlo k lepšímu pochopení problematiky pro všechny zúčastněné a ústilo v kvalitní zpracování Koncepce řešení bezdomovectví. Úspěšnému zapojení osob se zkušeností s chudobou mohlo například to, že se předem připravovali za pomoci sociálních pracovníků. Koncepce byla nicméně později k nevoli řady odborníků tehdejší vládou zrušena a některé její části byly začleněny pod Strategii pro sociální začleňování 2021–2030. Členové EAPN uvádí, že důvodem bylo nenaplnění jejich ambiciózních cílů.

Ze sdílených zkušeností vyplývá, že zapojení osob se zkušeností s chudobou může být přínosné, pokud je dobře připraveno, osobám je zajištěna podpora pracovníka s přípravou a pro setkání či jiný typ kontaktu jsou předem nastavena jasná očekávání.

Transparentnost a inkluzivita příprav strategií

Respondenti a respondentky z členských organizací EAPN, kteří mají zkušenost se zapojením do tvorby strategií, vnímají snahy o zajištění transparentnosti a inkluzivity procesů, upozorňují ale na to, že někdy jde často spíše o formální plnění těchto kritérií a ne vždy dochází k plnohodnotnému zapojení aktérů. Důvodem může být například nedostatečné financování, v jehož důsledku pracovníci, kteří procesy koordinují, nemají podmínky pro zajištění inkluzivity. V případě národní strategie od zástupců členských organizací zaznělo, že diskuze probíhá nad předpřipraveným materiálem, což je pro zapojené aktéry limitující například při prosazování inovací a ambicióznějších plánů. Participace zástupců občanského sektoru při vzniku návrhů navíc sama o sobě nezajišťuje, že jejich návrhy přijme vláda a především, že pro ně zajistí udržitelné financování ze státního rozpočtu, dochází tedy někdy k situaci, kdy jsou návrhy vnímány, uznány za podnětné, ale nejsou realizovány.

Protichůdné politiky ztěžující naplňování strategií

Zástupci organizací sdružených do EAPN upozornili na některé politické kroky, které nenapomáhají či jsou dokonce protichůdné cílům strategií. Například v souvislosti s národní strategií byla za takový protichůdný krok označena reforma dávkového systému a související

⁷⁸ *Konsenzuální konference o bezdomovectví v České republice - Sborník z konference*. Online. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015. ISBN 978-80-7421-094-5. [cit. 2025-09-25].

komunikace opatření, která obsahovala tzv. etiketizaci⁷⁹ nebo stigmatizační výroky, u kterých si můžeme domýšlet, že spíše než řešit situaci chudých a sociálně vyloučených, měly za cíl aktivizovat voliče.⁸⁰ Taková komunikace navíc podle členů EAPN může zvedat nenávistné nálady proti lidem potýkajícím se s chudobou a vést k jejich diskriminaci. Za opatření, která „jdou proti“ sociálnímu začleňování vyloučených skupin obyvatel, členové EAPN označili třeba i nerovnoměrné daňové zatížení, nedostupnou zdravotní péči různých specialistů (například stomatologů) – specificky pak třeba tzv. street medicínu pro osoby bez domova.

Jeden z respondentů dále popsal další kroky resortu práce a sociálních věcí či jiných ministerstev, které podle něj nejsou v souladu s cíli národní strategie následovně: *„zesložštění a zdražení stavebního řízení a nízká podpora výstavby, tolerování oligopolu v potravinářství, nedostatečné zohlednění potřeb chudých domácností v environmentálních opatřeních (zelená úsporám, nová zelená úsporám - podpora úspor míří k bohatým rodinám), nedostatečné zohlednění disproportčního dopadu emisních povolenek a plateb pro domácnosti s nízkou možností usilovat o energeticky úspornější domácnosti, dlouhodobé tolerování pracovního vykořisťování“.*

Implementace strategií, podpůrné faktory a rizikové faktory

Při otázce na úspěšnost implementace strategií zástupci členských organizací EAPN nemají zásadní výhrady k naplňování cílů, zmiňují ale podobně jako u fáze tvorby strategií, že jde někdy z jejich pohledu spíše o formální implementaci a za zásadní překážku pro skutečné naplňování cílů považují snahy o bagatelizaci problémů, nízkou politickou prioritu, nebo „iracionální“ politickou komunikaci o chudých lidech a osobách hledajících práci. Jak už bylo zmíněno výše, zásadní překážkou při naplňování je chybějící udržitelné financování ze státního rozpočtu a díky tomu zajištění kontinuity napříč politickými cykly. Za další překážku při naplňování strategií označili členové EAPN situace, kdy se veřejný zájem snižování chudoby ocitá v rozporu se soukromými zájmy ať už společností či fyzických osob profitujících z předlužení, nedostupného bydlení a podobně, lobbying jednotlivců i skupin, které na rozdíl od ohrožených skupin obyvatel disponují různými druhy kapitálu, a to pak může zamezit skutečnému řešení chudoby a dalších sociálních problémů.

Naopak podpůrné může pro úspěšnou implementaci být zapojení lidí „z terénu“ a opírání se o data a fakta.

Monitoring a hodnocení (evaluace) naplňování strategií

K tématu monitoringu a hodnocení naplňování strategií znovu z řad organizací sdružených v EAPN zaznívalo, že mají pocit formálního plnění povinnosti monitorovat a hodnotit, ale nejsou si jisti reálným využitím poznatků a přínosem pro primární cíle dokumentů. Mezi členy EAPN zaznívá také názor, že u „volněji“ nastavených cílů a jejich indikátorů stačí resortům realizovat pro naplnění dílčí krátkodobé projekty, díky kterým se situace dlouhodobě nezmění. Příkladem může být provzdělání určité skupiny, která ale nejeví o kurzy zájem (resort nicméně

⁷⁹ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR a PETRUSEK, Miroslav, R. NEŠPOR, Zdeněk (ed.). *Labelling*. Online. Sociologická encyklopedie. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Labelling>. [cit. 2025-09-25].

⁸⁰ Marian Jurečka (KDU-ČSL): *Připravujeme celou reformu dávkového systému. Kdo může pracovat a nepracuje, ať nejí*. Online. Dostupné z: [https://www.kdu.cz/aktualne/z-medii/marian-jurecka-\(kdu-csl\)-pripravujeme-celou-reform](https://www.kdu.cz/aktualne/z-medii/marian-jurecka-(kdu-csl)-pripravujeme-celou-reform). [cit. 2025-09-25].

splnil zajištění možnosti proškolení). Když se naopak některé opatření či cíl nedaří naplňovat dlouhodobě, je označen za nerealistický a odstoupí se od něj (jako v případě Koncepce řešení bezdomovectví). Ačkoliv je tedy podle členů EAPN národní strategie důležitým dokumentem, vnímají, že v realitě často slouží spíše jako poziční dokument, který navíc musí obstát vůči prioritám každé nové vlády.

Zdroje

- Abrlová, Jana. 2025-09-10 14:00 *Rozhovor Charity s koordinátorkou sociálního začleňování*. Komunikace s: Eliška Halaštová. Online rozhovor.
- AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ MMR. *Sociální vyloučení v Česku: rozsah v roce 2024 – ASZ – 2025*. Online. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/socialni-vyloucení-v-cesku-rozsah-v-roce-2024-asz-2025/>. [cit. 2025-09-25].
- Autorský tým projektu OPTIMKO. *Podkladová analýza pro tvorbu komunitního plánu sociálních služeb*. Ostravská univerzita [online], 2021. Dostupné z: <https://dokumenty.osu.cz/fss/projekty/optimko/podkladova-analyza.pdf> . [cit. 2025-09-20].
- ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Národní zpráva PISA 2022. Online. In: . Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Publikace-a-ostatni-vystupy/Narodni-zprava-PISA-2022>. [cit. 2025-09-25].
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Průměrná hrubá měsíční mzda na přepočtené počty zaměstnanců - čtvrtletní údaje*. Online. Dostupné z: https://csu.gov.cz/zamestnanci-a-mzdy?1_pocet=10&1_start=0&pocet=10&start=0&1_skupiny=11&1_vlastnostiVystupu=12&1_razeni=-datumVydani&skupiny=11&vlastnostiVystupu=15&pouzeVydane=true&razeni=-datumVydani#grafy. [cit. 2025-09-25].
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zaměstnanci a mzdy*. Online. Dostupné z: https://csu.gov.cz/zamestnanci-a-mzdy?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&skupiny=11&vlastnostiVystupu=15&pouzeVydane=true&razeni=-datumVydani&1_skupiny=11&1_vlastnostiVystupu=12&1_razeni=-datumVydani. [cit. 2025-09-25].
- *Členské organizace*. Online. EAPN ČR, z. s. 2014 - 2025. Dostupné z: <https://www.eapncr.org/clenske-organizace>. [cit. 2025-09-25].
- DATA IROZHLAS. *Život k nezaplacení*. Online. Dostupné z: <https://data.irozhlas.cz/zivot/uspory-castky/>. [cit. 2025-09-25].
- DEMAGOG. *Zavádějící statistika Eurostatu o lidech ohrožených chudobou*. Online. Dostupné z: <https://demagog.cz/diskuze/zavadejici-statistika-eurostatu-o-lidech-ohrozenych-chudobou>. [cit. 2025-09-25].
- Eurostat dále využívá třeba ukazatel ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením (AROPE), který zahrnuje taky data o materiální a sociální deprivaci osob a data o pracovní intenzitě, stále ale pracuje i s příjmovou chudobou a platí pro něj tedy stejné limity.
- EUROSTAT. *Glossary:At-risk-of-poverty rate*. Online. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At-risk-of-poverty_rate. [cit. 2025-09-25].
- EUROSTAT. *Glossary:At-risk-of-poverty rate*. Online. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At-risk-of-poverty_rate. [cit. 2025-09-25].
- EXEKUCEINFO.CZ. *Exekuční kalkulačka a výpočet exekuce 2025*. Online. Dostupné z: <https://www.exekuceinfo.cz/pruvodce/kalkulacka-exekuce>. [cit. 2025-09-25].

- EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistiky: Exekutorská komora České republiky*. Online. Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>. [cit. 2025-09-25].
- Heimstaden - O nás. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.heimstaden.cz/o-nas>. [cit. 2025-10-10].
- *How does your country's minimum wage compare to other European countries?* Online. EURES (EUROPEAN EMPLOYMENT SERVICES). Dostupné z: https://eures.europa.eu/how-does-your-countrys-minimum-wage-compare-other-european-countries-2025-01-22_en. [cit. 2025-09-25].
- CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA. Caritas CARES 2024. Online. In: . Dostupné z: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/advokacni-cinnost/socialni-oblast/caritas-cares/>. [cit. 2025-09-25].
- Jurčík, Tomáš. 2025-08-12 14:00 *Rozhovor Charity s vedoucím Oddělení sociálního začleňování Odboru sociální péče Magistrátu města Brna*. Komunikace s: Eliška Halaštová. Online rozhovor.
- *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice - Sborník z konference*. Online. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015. ISBN 978-80-7421-094-5. [cit. 2025-09-25].
- *Komunitní práce*. Online. Diecézní charita ostravsko-opavská. 2025. Dostupné z: <https://www.dchoo.charita.cz/jak-pomahame/nase-socialni-sluzby/komunitni-prace/>. [cit. 2025-10-10].
- LOKÁLNÍ PARTNERSTVÍ STATUTÁRNÍHO MĚSTA BRNA. Akční plán na období 2022-2024: Plánu sociálního začleňování statutárního města Brna 2022-2027. Online. In: . Brno, Listopad 2022. Dostupné z: https://www.bрно.cz/documents/20121/3508329/Materi%C3%A1l_14-14.pdf/df430a22-5c9d-e05b-ac36-3d71ec1a247b?t=1677013908952. [cit. 2025-09-25].
- MAGISTRÁT MĚSTA BRNA. *Návrh Akčního plánu na období 2025-2027 Plánu sociálního začleňování statutárního města Brna 2022-2027*. Online. Praha, 2025. Dostupné z: https://www.bрно.cz/documents/20121/12398807/Materi%C3%A1l_15-15.pdf/e97e6cea-f39a-053f-9b9c-9a777eab2170?t=1749175422534. [cit. 2025-07-18].
- MAGISTRÁT MĚSTA BRNA. *PLÁN SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ STATUTÁRNÍHO MĚSTA BRNA*. Online. Praha, 2022. Dostupné z: <https://socialnipec.bрно.cz/s-cim-pomahame/dokumenty-odboru-socialni-pece/>. [cit. 2025-07-18].
- Marian Jurečka (KDU-ČSL): *Připravujeme celou reformu dávkového systému. Kdo může pracovat a nepracuje, ať nejl*. Online. Dostupné z: [https://www.kdu.cz/aktualne/z-medii/marian-jurecka-\(kdu-csl\)-pripravujeme-celou-reform](https://www.kdu.cz/aktualne/z-medii/marian-jurecka-(kdu-csl)-pripravujeme-celou-reform). [cit. 2025-09-25].
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Akční plán 2021-2023 Strategie sociálního začleňování 2021-2030*. Online. Praha, 2021. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/akcni-plan-2021-2023-strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>. [cit. 2025-07-18].
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Akční plán 2024-2026 Strategie sociálního začleňování 2021-2030*. Online. Praha, 2023. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/akcni-plan-2024-2026-strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>. [cit. 2025-07-18].
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Strategie sociálního začleňování 2021-2030*. Online. 3. aktualizované vydání 2023. Praha, 2023. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>. [cit. 2025-07-18].
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *ZPRÁVY O PLNĚNÍ STRATEGIE SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ 2021-2030 ZA ROKY 2021, 2022 A 2023*. Online. Praha, 2024. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/zpravy-o-plneni-strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>. [cit. 2025-07-18].

- Mužíková (Dunková), Růžena, vedoucí pracovnice komunitní práce Diecézní charity ostravsko-opavské. 2025-10-10 10:00 *Rozhovor zástupkyně Charity Česká republika se zástupkyní Charity ostravsko-opavské*. Komunikace s: Eliška Halaštová. Online rozhovor.
- NERV. NERV: Redukce počtu lidí v předlužení a související šedé ekonomiky: Pracovní materiál NERV – PS Ekonomika domácností. Online. In: . Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Redukce-poctu-lidi-v-predluzeni-a-souvisejici-sede-ekonomiky.pdf>. [cit. 2025-09-25].
- PAQ RESEARCH. *Život k nezaplacení | 11. 8. 2025*. Online. PAQ Research. 2025. Dostupné z: <https://www.pagresearch.cz/post/ekonomicke-zdravi-domacnosti-se-lepsi-dusevni-je-stale-ve-vleku-krize/>. [cit. 2025-10-14].
- PAQ RESEARCH. Nerovnosti ve vzdělávání jako zdroj neefektivity. Online. In: . Dostupné z: <https://www.pagresearch.cz/post/nerovnosti-vzdelani-neefektivita/>. [cit. 2025-09-25].
- PLATFORMA PRO MINIMÁLNÍ DŮSTOJNOU MZDU. *Minimální důstojná mzda*. Online. Dostupné z: <https://www.dustojnamzda.cz/>. [cit. 2025-09-25].
- PLATFORMA PRO MINIMÁLNÍ DŮSTOJNOU MZDU. *Minimální důstojná mzda: Proč je to důležité?* Online. Minimální důstojná mzda. 2024, Minimální důstojná mzda. Dostupné z: <https://www.dustojnamzda.cz/proc-je-to-dulezite/>. [cit. 2025-10-14].
- PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Česko na křižovatce: Zpráva o vyloučení z bydlení 2024. Online. In: . Dostupné z: https://cdn.prod.website-files.com/5ef4ac1cc5dd69384a10c66e/67051b21b2774f44ad64218a_zprava2024_compr.pdf. [cit. 2025-09-25].
- *Romští lidé – hybatelé změny - video spoty zapojených komunit*. Online. Diecézní charita ostravsko-opavská. 2023. Dostupné z: <https://www.dchoo.charita.cz/aktuality/galerie/ostatni/romsti-lidri-hybatele-zmeny-video-spoty-zapojenych-komunit/>. [cit. 2025-10-10].
- SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR a PETRUSEK, Miroslav, R. NEŠPOR, Zdeněk (ed.). *Labelling*. Online. Sociologická encyklopedie. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Labelling>. [cit. 2025-09-25].
- STATUTÁRNÍ MĚSTO OSTRAVA. *Plán sociálního začleňování Ostrava 2022-2027*. Online. Ostrava, 2022. Dostupné z: <https://socialniveci.ostrava.cz/strategicke-dokumenty/>. [cit. 2025-07-18].
- STATUTÁRNÍ MĚSTO OSTRAVA. *Plán sociálního začleňování Ostrava 2022-2027*. Online. Ostrava, 2022. Dostupné z: <https://socialniveci.ostrava.cz/strategicke-dokumenty/>. [cit. 2025-07-18].
- STATUTÁRNÍ MĚSTO OSTRAVA. *Průměrné vyhodnocení I. Popis spolupráce Plán sociálního začleňování Ostrava 2022-2027*. Online. Praha, 2024. Dostupné z: <https://socialniveci.ostrava.cz/strategicke-dokumenty/>. [cit. 2025-07-18].
- ŠKVRŇÁK, Michael a PROKOP, Daniel. *Evropsky srovnatelnou příjmovou chudobou trpí pětina Čechů. Jsme v průměru, nikoli premianty EU*. Online. Dostupné z: <https://www.pagresearch.cz/post/chudoba-cesko-eu/#shrnut%C3%AD>. [cit. 2025-09-25].